70 éves az
Ára: 200 FORINT
70. évf. 7. szám 2015. április 15.
Niszán 26. 5775.
ÚJ ÉLET
A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Mazsihisz 1%
0358

Holokauszt-emlékhelyet alakítottak ki Prágában

A második világháború idején elpusztított csehországi zsidóknak állít emléket egy műalkotás, amelyet a prágai Bubny vasútállomás előtt lepleztek le, ahonnan a háború idején a prágai zsidókat vonaton haláltáborokba szállították.

Ales Vesely cseh szobrász alkotása – egy égbe meredő vasúti sínpár – lényegében alapköve egy jövőbeni zsidó emlékhelynek, amelyet a vasútállomáson terveznek kialakítani.

Az egyelőre a Csend Emlékhelye nevet viselő projekt szerint a prágai Holesovice városnegyedben lévő, ma használaton kívüli Bubny vasútállomás nemcsak emlékhely és múzeum lenne, hanem egyfajta társadalmi-kulturális központ is, amely helyet adna a holokauszttal és annak mához szóló üzenetével foglalkozó különféle kiállításoknak, rendezvényeknek is.

A holokauszt-emlékhely létrehozását a Památník Soa prágai társaság kezdeményezte, amely a cseh vasúttól ötven évre bérbe vette a Bubny vasútállomást.

Az emlékhely megnyitását 2016 őszére tervezzük – mondta *Pavel Stingl,* a társaság elnöke újságíróknak. Megjegyezte: Prágában ez az első közterületen álló emlékmű, amely a zsidók második világháború alatti tragikus sorsára emlékeztet. Stingl bízik abban, hogy a projekt megvalósítását a cseh állam is támogatni fogja.

Az emlékhely „alapkőletételének" időpontja jelképes: 1944. március 8-áról 9-ére eső éjjel az auschwitzi koncentrációs táborban mintegy 4000 csehországi zsidót gyilkoltak meg a nácik.

A Ringstrasse zsidó örökségéről nyílt kiállítás Bécsben

A világ egyik legszebb körútjaként emlegetett Ringstrasse zsidó örökségéről nyílt kiállítás a Bécsi Zsidó Múzeumban.

A bécsi Ringstrasse átadásának 150. évfordulóját ünnepli az osztrák főváros 2015-ben. A jubileumról megemlékezve, a múzeum bemutatja a híres körút zsidó nagypolgári miliőjének és a tragikus sorsú neves zsidó családoknak a történetét.

A Ringstrassén emelt középületek építési költségeinek fedezésére számos telket kínáltak eladásra az 1860-as években. A jómódú zsidó családok szívesen vásárolták meg ezeket földeket, és abban reménykedtek, hogy a nem zsidó nagypolgárság elfogadja őket – hangsúlyozta *Danielle Spera,* a múzeum igazgatója a kiállítás megnyitóján. Kiemelte: ugyan a pompás paloták még ma is ott állnak, a történeteikre már alig emlékszik valaki. Az október 4-ig látható kiállítás ezen igyekszik változtatni.

Kiállított bútorok, tervrajzok, fotók és fennmaradt babaházak mutatják be a bécsi Állami Operaház mellett található Todesco-palota pompás berendezését és azokat a nagypolgári a szalonokat, ahol felolvasásokat és koncerteket tartottak.

A tárlat felfedi az akkori társadalmi élet árnyoldalait is. Egyrészt egyes zsidó családok nélkülözését, másrészt a 19. század végén élő nők sorsát, akik a tétlenség miatt lázadtak az aranykalitka ellen, és betegségbe „menekültek".

A kiállítás bemutatja azt is, hogy a náci hatalomátvétel időszakában hogyan sajátították ki a zsidók tulajdonait és üldözték el őket a Ringstrasséről. A régi idők egyik tanúja egy kávéscsésze, amely a bécsi Metropole hotelből való. A Schwedenplatzon lévő szállodát lerombolták, tulajdonosát Dachauba deportálták, de ő túlélte a koncentrációs tábort, és a kávéscsészét örökre megőrizte.

Kalász Zoltán helyi képviselő és Mészáros Miklós polgármester március 15-én egy zsidó honvéd sírja előtt tisztelegnek a sárbogárdi temetőben

Fogalmuk sincs, hogy került oda...

Az auschwitzi múzeum történészei és lengyel iskolai tisztségviselők vizsgálják, hogyan kerülhetett hajdani deportáltak egy rövid listája egy 200 kilométerrel odébb fekvő iskola egyik könyvtári könyvébe.

A lódzi 2. számú gimnázium könyvtárában, egy, a hadviselés történetéről szóló 1923-as lengyel könyvben találtak egy géppel írt, foltos és a szélein megégett listát az egykori náci haláltábor 15 foglyának a nevével.

A gimnázium igazgatója, *Jadwiga Ochocka* azt mondta az AP-nek, fogalmuk sincs, hogyan kerülhetett iskolájukba a névjegyzék. *Pawel Sawicki,* az auschwitzi múzeum és emlékhely szóvivője szerint a történészek nem kételkednek a lista eredetiségében, de azt további vizsgálatoknak vetik alá a teljes bizonyosság végett.

A szóvivő szerint a leletet különösen fontossá teszi, hogy a második világháború végén, a lager kiürítésére készülve, a nácik elégették a haláltáborban keletkezett feljegyzések többségét. Sawicki szerint az égésnyomok arra utalnak, hogy a Lódzban talált névjegyzék is végig a táborban volt, és azt megsemmisítésre szánták.

Az 1941. május 21-i keltezésű listán olyanok nevei szerepelnek, akiket aznap hurcoltak a lágerbe Lódzból, Poznanból és Katowicéből. Ugyanezek a nevek megtalálhatók a múzeum archívumában lévő hosszabb – 28 nevet tartalmazó – listán is.

Történészek szerint a 15-ös listán szereplők személyek közül nyolcan a haláltáborban pusztultak el. Két lengyel férfi túlélte a lágert, de azóta már meghaltak.

Öt ember, köztük egy lengyel zsidó és egy német sorsa ismeretlen. Adalbert Goldberget, Kurt Müllert és Marian Kobiakot Poznanból, Jan Mironskit és Zygmunt Domagalát pedig Lódzból deportálták Auschwitzba.

Filmet forgatnak Angela Merkelről

A filmesek között lelkesedést, a politikai körökben azonban indulatokat váltott ki az Angela Merkel német kancellárról tervbe vett film ötlete, amelyet a közelmúltban jelentettek be Németországban.

Indira Gandhitól Margaret Thatcherig, John F. Kennedytől Richard Nixonig az elmúlt években csak olyan politikusokról készült film, akik vagy nem voltak mar hivatalban, vagy – az esetek túlnyomó többségében – már az élők sorában sem. A jelek szerint világ legbefolyásosabb női politikusának tartott *Angela Merkel* ebben is úttörő lesz: ő lehet az első, akiről hivatali idejében mutatnak be filmet.

Az Ave által tervezett filmről egyelőre annyit tudni, hogy nemzetközi koprodukcióban készül, és 2017-ben kerül a mozikba. A produkciós cég ügyvezető igazgatója a filmet azzal indokolta, hogy Németország első női és az egykori NDK-ból érkező kancellárjának rendkívül izgalmas az élete. A forgatókönyvet a Der Spiegel című hetilap újságírója, *Dirk Kurbjuweit* írja, akinek eddig két könyve jelent meg a kancellárról.

A filmes szakma üdvözölte a tervet, és rögtön meg is kezdődtek a találgatások, hogy milyen legyen a film, mi legyen a címe, és ki játssza a főszerepeket: Angela Merkelt – aki 2017-ben még mindig csak 63 éves lesz – vagy a hírek szerint a kancellár első számú tanácsadójának számító, de a nyilvánosságot kerülő kémikus férjet, *Joachim Sauert,* és ki legyen Helmut Kohl, aki felfedezte és patronálta Merkelt, de később megromlott a kapcsolatuk. A színészekre és a film címére a különböző közösségi portálokon a nagyközönség is javaslatot tehet, Angela Merkel szerepére eddig a legtöbb szavazatot *Veronica Ferres* kapta.

A többség szerint a film Merkel személyén keresztül – számos archív anyag felhasználásával – kiváló lehetőség lenne az egykori keletnémet kommunista múlt és a mai Németország bemutatására. Vannak, akik azt tartják, hogy a kancellár személyiségére kellene összpontosítani,

Angela Merkel
(Szabó Gábor – Origo)

mások viszont úgy vélik, hogy a nők és a hatalom viszonyát kellene a középpontba állítani. Általános vélemény ugyanakkor, hogy a film zsúfolt mozikat és nagy kasszasikert ígér.

Német politikai körökben már távolról sem ekkora a lelkesedés. Elsősorban az ellenzék részéről nagy a felzúdulás, különös tekintettel arra, hogy a film bemutatása alig néhány hónappal előzné meg a 2017-es őszi parlamenti választásokat, amelyek fő esélyese a dolgok pillanatnyi állása szerint a 2005 óta hivatalban lévő Angela Merkel. Nem véletlen tehát, hogy az ellenzéki pártok úgy gondolják, amennyiben a film a tervezett időpontban a mozikba kerül, a kancellárnak még kampányolnia sem kell. A keletnémet gyökerekkel rendelkező Baloldal pártja máris megengedhetetlen személyi kultuszról beszélt, a környezetvédő Zöldek Merkellel együtt ugyancsak az NDK-ban felnőtt frakcióvezetője, Katrin Göring-Eckart pedig nem csekély iróniával azt vetette fel, hogy a következő lépés a német kancellár szentté avatása lehet.

Angela Merkel még nem szólalt meg az ügyben. Nehéz is mit mondania: ugyanis híres arról, hogy ádáz ellensége a diktatúra és a személyi kultusz minden formájának. Töretlen népszerűségét mostanáig nem utolsósorban szerénységének és puritánságának köszönhette. És az is biztos, hogy választásokat nem a filmvásznon, hanem politikájával akar nyerni.

Mártíremlékmű a moszkvai Memorial Zsinagóga előtt (MTI)

9 770133 350099 15007

Körzeti kitekintő

Vác

Vác is csatlakozott a Magyar–Lengyel Barátság Napjához. Az önkormányzat és a hitközség közös szervezésében a zsidótemetőben és az Eötvös utcai zsinagóga mellett gyűltek össze a megemlékezők, hogy tisztelegjenek azok előtt, akik a holokauszt során zsidók ezreit mentették meg a deportálástól. A rendezvényen *Turai János* hitközségi elnök és *Kriksz István* önkormányzati képviselő szólalt fel, akik idősebb Antall József és Henryk Slawik tevékenységét méltatták.

Hivatalosan március 23-a a magyar–lengyel barátság napja, melyet 2006-ban Győrben ünnepeltek először. *Áder János* köztársasági elnök Katowicébe utazott, hogy a lengyel államfővel együtt felavassa Henryk Slawik és idősebb Antall József közös emlékművét. Az eseményről a váci önkormányzat és a zsidó közösség is megemlékezett. A hitközség történelmi sírkertjében gyűltek össze az ünneplők. A város politikai vezetése mellett a pártok és a civil szervezetek képviselői is ott voltak, valamint megjelent a Lengyel Köztársaság Budapesti Nagykövetségének titkára, *Malgorzata Radwan-Vass* és a Duna–Ipoly–Galga Regionális Holokauszt Oktató-Kutató Központ ügyvezetője, *Turai Valéria.* A magyar és a lengyel himnusz eléneklése után Kriksz István váci képviselő ünnepi beszédében a két történelmi hőst méltatta.

Kriksz István önkormányzati képviselő

Mivel cselekedeteikkel hősökké váltak, azt kérjük a mai felnövekvő nemzedéktől, hogy tekintsék őket példaképüknek, ápolják emléküket, és ezzel tartsák életben a nemzeti összetartozás gondolatát, mely szilárd pillére a nemzetek közötti békés együttélésnek, egymás tiszteletének. Mi, váciak, hálát adunk a Jóistennek, hogy a két nemzet két olyan kiváló személyt adott az emberiségnek, akik elfeledhetetlen hősei a történelemnek.

Ezt követően a jelenlévők megkoszorúzták id. Antall József és Henryk Slawik emléktábláját. Mint ismeretes: a lengyel zsidók üldöztetésekor e két személy Magyarországon is jelentős embermentő tetteket vitt véghez. Vácon az Eötvös utcai óvoda épületében 1939-től mintegy 4 évig működtettek árvaházat a közel 100 lengyel tiszti árva számára. Ezt követően a gyerekeket kimenekítették az országból, és míg id. Antall József megmenekült a Gestapótól, addig Henryk Slawikot kivégezték. A belvárosi óvoda udvarán erre emlékezett Turai János a rendezvény folytatásában.

Turai János hitközségi elnök

Örök figyelmeztetés legyen számunkra. Két keresztény ember harca az üldözöttekért, példátlan összefogás, keresztények, lengyelek, zsidók, magyarok együtt megmentették városunkban ezt a közel száz gyermeket. Reméljük, hogy a mai napon Katowicében új tartalommal fog megtöltődni a lengyel–magyar közös barátság.

A megemlékezés végül Henryk Slawik Eötvös utcai emléktáblájának koszorúzásával zárult Vácon a 9. Magyar–Lengyel Barátság Napja alkalmából.

ESTV Online

Csökkenő antiszemitizmus egy felmérés szerint

Enyhén csökkent az antiszemitizmus mértéke Magyarországon 2013-ról 2014-re, a fővárosban erősebb a jelenség, a pártválasztás és bizonyos attitűdök magyarázzák az antiszemitizmust – mondta *Hann Endre,* a Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet igazgatója sajtótájékoztatón Budapesten.

Az Antiszemita előítéletesség a mai magyar társadalomban című kutatás bemutatóján, amelyet a Tett és Védelem Alapítvány megbízásából készített a Medián, Hann Endre azt mondta: a zsidóságot a megkérdezettek 23 százaléka utasítja el érzelmi alapon, ők válaszoltak úgy, hogy számukra „a zsidók ellenszenvesek”.

Hann Endre kifejtette: ez a mutató az elmúlt négy évben a statisztikai hibahatáron belül, enyhén csökkent. Felhívta a figyelmet arra, hogy a zsidóságot érzelmi alapon elutasítók aránya 2009-ről (akkor 10 százalék volt) 2010-re nőtt nagy mértékben, 28 százalékra. Azt mondta: ez akkor következett be, amikor a Jobbik „jelentős politikai tényezővé” vált, és a párt zsidókhoz való viszonya is bekerült a politika főáramába.

Hozzátette: arra, hogy mekkora a magyar társadalomban az antiszemiták aránya, az érzelmi elutasítás mellett bizonyos állítások (például: „létezik egy titkos zsidó együttműködés” vagy „túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon”) elfogadásából lehet következtetni. A kutatás készítői három csoportot alakítottak ki: az erősen antiszemiták ezeknek az állításoknak a többségével egyetértenek, a mérsékelten antiszemiták is egyetértenek több állítással, a harmadik csoportot nem antiszemitának minősítették.

A Medián igazgatója elmondta: a két dimenziót összegezve, 2013-ról 2014-re „alapvetően csökkent az antiszemiták száma”. A kutatási jelentés szerint 2013-ban 38 százalék volt legalább mérsékelten antiszemita, 2014-ben 31 százalék. A tavalyi évben a megkérdezettek 21 százaléka erősen, 11 százaléka mérsékelten volt antiszemita, 69 százalék e tekintetben „érintetlen vagy immúnis”. Hann Endre hozzátette: európai összevetésben ezek a számok „nem drámaiak”.

A kutatás fontos kérdése volt, hogy mely társadalmi csoportok és milyen indíttatásból lesznek fogékonyak az antiszemitizmusra. A fővárosban nagyobb mértékű volt az antiszemitizmus, mint vidéken, ezt még 2013-ban sem tapasztalták.

A jelentés szerint az iskolai végzettség, a társadalmi státusz, a jövedelmi helyzet és az antiszemitizmus között nincs szignifikáns összefüggés. A pártválasztás és az antiszemitizmus között viszont van – ismertette a felmérés eredményét Hann Endre. A Jobbik szavazóinak kétharmada minősíthető antiszemitának, többségük erősen. A jobboldalon egy kicsit többen fogékonyak az antiszemitizmusra, de az MSZP-szavazók 16 százaléka is az erősen antiszemita csoportba került.

Az antiszemitizmus okai között a széles értelemben vett másság elutasítását említette a kutatás vezetője, akár a homoszexuálisokkal vagy bármilyen vallási, etnikai kisebbséggel szembeni előítéletet. Rámutatott: a megkérdezettek közül többen utasítanák el, ha a szomszédjukba például feketék vagy arabok költöznének. A legtöbben ahhoz nem járulnának hozzá, hogy bőrfejűek költözzenek a közelükbe.

A kormány és a zsidó szervezetek közötti, közelmúltbeli konfliktusokról is kérdezték a válaszadókat, akiknek enyhe többsége a német megszállás áldozatainak emlékművét ellenezte, de – olvasható a jelentésben – ebben a kérdésben is magas a bizonytalanok aránya.

Hann kitért arra is, hogy az antiszemitizmus „nem központi kérdés” a magyar társadalom jelentős részének.

A Medián reprezentatív felmérése 2014 végén készült, 1200, tizennyolc éves vagy annál idősebb ember megkérdezésével.

MTI

Megújult a veszprémvarsányi temető

A veszprémvarsányi sírkert holokauszt utáni sorsa hasonló volt, mint oly sok vidéki kis zsidótemetőé. A falu határában, a domboldalban feküdt, kidőlt sírkövekkel, elvadult növényzettel benőve, megközelíthetetlenül.

A jó szándék már régen megvolt a helyi lakosokban, hogy ezt a szégyenfoltot eltüntessék, csak a pénz hiányzott a megvalósításhoz. A holokauszt 70. évfordulójának kellett eljönnie, hogy az önkormányzat megnyerjen egy pályázatot, melyből végre hozzáláthattak a temető rendbetételéhez. A pályázatírásban és a projekt véghezvitelében a Veszprémvarsány Életmód Klub segített. A tereprendezésre társadalmi munkát szerveztek, melyben mintegy húszan vettek részt. A munkálatok során rendbe hozták a sírokat, átcsiszolták a sírköveket, olvashatóvá tették a betűket, fákat vágtak ki, kerítést és utat építettek.

Amikor minden készen volt, *Németh Csaba* polgármester megkereste a győri hitközséget, hogy az ünnepélyes átadáshoz segítséget kérjen. Az újraavatás igazán meghatóra sikerült. A menóra lángjait hét fáklya jelképezte, melyet a győriek ajándékoztak az ünnepségre. *Gáti Oszkár* szavalata után a zsidó szertartást *Szerdócz Ervin* újpesti rabbi tartotta. *Hortobágyi Arnold* plébános képviselte a katolikus egyházat. *Szakos Csaba* evangélikus lelkész héberül olvasott fel zsoltárrészletet, melyet magyarul is elmondott. Mindketten mély gondolatokat megfogalmazva beszéltek arról, hogy testvérként kell élni egymás mellett. Kérték, hogy a falu vigyázzon a felújított temetőre. *Bognár Jenőné,* az Életmód Klub vezetője név szerint emlékezett a háború előtt a faluban élt tíz családra. Felsorolta, melyik mivel foglalkozott, kereskedtek, ipart űztek, élték a falusi zsidó famíliák megszokott, békés életét, amíg ezt megtehették.

Veszprémvarsányból és Győrből is szép számban jelentek meg az eseményen. Az Életmód Klub kedves gesztusa volt, hogy az ünnepség végén sólettel és pászkával vendégelte meg a részvevőket.

Örömteli dolog – bár jobb volna, ha nem lenne szükség az efféle bocsánatkérésekre –, hogy egyre több helyen újulnak meg a kis temetők.

Győr környékén a hitközség tevékeny munkájával és az önkormányzatok készséges együttműködésével Pannonhalmán, Győrasszonyfán, Devecserben, a Pápa melletti Gyarmaton, a Szigetközben Darnózselin, Ásványrárón sikerült már méltó módon helyrehozni a régiek nyughelyét, vagy emléket állítani az áldozatoknak.

Elítélték a holokausztagadó képviselőt

Gyors ítéletet hozott a Debreceni Járásbíróság Ágoston Tibor jobbikos debreceni képviselő ügyében, aki holokausztagadásért 750 ezer forintos büntetést kapott. A képviselőt a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke, Horovitz Tamás jelentette fel. Az ítélet még nem jogerős, hiszen az ügyész súlyosbításért, a vádlott pedig enyhítésért fellebbezett. Horovitz Tamás azonban példaértékűnek nevezte az esetet, mivel hivatalban lévő képviselőt még nem ítéltek el a holokauszt tagadásáért Magyarországon.

Az elmúlt hetekben, hónapokban sorra jelentek meg olyan hírek, amelyek zsidó emberek emlékének meggyalázásáról vagy a holokauszt tényének tagadásáról szólnak. *Horovitz Tamás* már több alkalommal tett feljelentést ilyen ügyekben. Legutóbb *Kulcsár Gergely* ellen lépett fel a debreceni rendőrségen, aki a „Duna-parti cipők” emlékművet gyalázta meg Budapesten.

„Elképesztő, hogy emberek mások halálán, tragédiáján viccelődnek, gúnyolódnak. Nemcsak zsidó vezetőként, hanem debreceni és magyar állampolgárként is kötelességem fellépni az efféle jelenségek és elkövetőik ellen. Rendkívül fontos ilyen helyzetben a helyi zsidó szervezetek megléte, cselekvőképessége” – mondta Horovitz Tamás a bírósági tárgyalás után.

„A jogi lépések fontosak és elengedhetetlenek, de nem elégségesek” – emelte ki Horovitz, aki hozzátette, hogy össze kell fognia a magyar zsidóságnak, és meg kell mutatnia, hogy egységes, nemcsak lélekben, hanem tettekben is.

„Természetesen ezek az ügyek nincsenek elrendezve azzal, hogy a jogi lépéseket megtettük, és várjuk a bírósági ítéletet. Nekünk tovább kell lépnünk, ennél többet kell tennünk. Mindig, minden eszközzel küzdeni fogok az ilyen tettek és elkövetőik ellen. A mostani eset egy hatalmas siker, előrelépés, amely azt mutatja: nemcsak kötelességünk küzdeni, hanem érdemes is – tette hozzá a DZSH elnöke.

Zsidó Világhíradó

Lettország

A rigai Holokauszt Múzeumban megnyílt a második világháborúban megsemmisült zsinagógák kiállítása. 1939-ben még 210 zsidó templom volt az országban, jelenleg kettő működik Rigában és egy Daugavpilsben. Fényképek, rajzok, valamint archívumok adatainak felhasználásával a szakembereknek sikerült kartonból, műanyagból és fából 21 elpusztult zsinagóga makettjét elkészíteni. A háború előtt mintegy százezer zsidó élt Lettországban, akik közül hetvenezer személyt, valamint huszonötezer, nyugat-európai országból idehurcolt üldözöttet a nácik és helyi szövetségeseik meggyilkoltak. Jelenleg hétezer hittestvérünk található Lettországban.

Lengyelország

A közeljövőben holokausztmúzeum nyílik a varsói állatkert területén, ahol a második világháború idején *Jan Zabinski* igazgató és felesége, *Antonia* zsidókat bújtattak. *Jonny Daniels,* a kiállítást rendező „A mélységből” elnevezésű szervezet alapítója elmondta, hogy a bemutatót elsősorban gyermekeknek szánják. A német megszállás idején az ellenállási mozgalomban is részt vevő Zabinski az üldözötteket az állatok ketreceihez vezető földalatti járatokban bújtatta. A múzeumban látható lesz egy zongora is, amelyen Antonia zenei kódokkal jelezte a nácik közeledtét vagy a veszély elmúltát. A pincék mintegy háromszáz üldözöttnek adtak menedéket. A Jad Vasem Jan Zabinskit és feleségét 1965-ben a Világ Igaza címmel tüntette ki.

Spanyolország

A barcelonai Történeti Múzeumban július 5-ig tart nyitva az a kiállítás, melyen egy, a zsidók 1492-ben történt kiűzése előtt készült haggada és más régi könyvek láthatók. A 14.–15. században Katalóniában élt az egyik legműveltebb és leggazdagabb zsidó közösség. A kézírással, ékes nagybetűkkel és különleges díszítéssel készült színes haggada a kor jellegzetes gótikus stílusát őrzi. A kiállítás része „az emlékezet felfedezése” törekvésnek, amelynek során sokan keresik elfelejtett zsidó gyökereiket Spanyolországban.

Nagy-Britannia

A londoni Jewish Chronicle tájékoztatása szerint a provokációk és a rasszista fenyegetések miatt *David Cameron* brit miniszterelnök bejelentette, hogy a korábban jelzett tízmillió fonton felül további kétmillió fontot biztosítanak az idén – és szükség esetén a jövőben is – a zsinagógák biztonságának megerősítésére. Emellett a zsidó magániskolák és kollégiumok hétmillió fontot fordíthatnak őrző személyzet igénybevételére és más szükséges intézkedések megtételére. A kormány az állami zsidó iskolák biztonságára kétmillió, szervezési feladatokra másfél millió font irányoz elő. No comment!

Kovács

A magyar zsidók nemesi oklevele – kőből

A Magyar Zsidó Múzeum 1931-ben költözött jelenlegi épületében a Dohány utcai zsinagóga mellé. A költözés és az új kiállítás berendezése mellett számba vették, milyen tárgyakat szeretnének a gyűjtemény számára még megszerezni ahhoz, hogy hitelesen mutathassák be a magyarországi zsidó közösség történetét. A megszerzendő tárgyak egyike az a 3. századi zsidó sírkő volt, mely a 19. század utolsó évtizedében került elő a Duna esztergomi szakaszán. Megtalálása után az esztergomi érseki palota udvarára került, több más ókori emlékkel együtt.

Az 1920-as, 1930-as évek felerősödő antiszemita szólamai között visszatérő vád volt a zsidó közösség gyökértelensége. E vádak ellen a korabeli zsidó szellemi élet jelesei különösen fontosnak érezték egy olyan tárgy megszerzését, amely azt bizonyítja, hogy Magyarország területén már jóval a magyar törzsek honfoglalása előtt is éltek zsidók.

Az esztergomi érsek érezte a zsidó közösség elszántságát, ezért csak hosszas tárgyalások után, nagyon magas áron adta át a követ. Cseretárgyként egy szepességi fastallumot, egy Maulbertsch-képet és egy, a forrásokból nem egyértelműen meghatározható szobrot kért – melyeket végül zsidó bárók, gyárosok és felsőházi képviselők közbenjárásának segítségével, további mecénások bevonásával sikerült előteremteni.

Egy korabeli tudós azt mondta a kő megszerzése körüli tárgyalásokkal kapcsolatban, hogy „ez a magyar zsidók nemesi levele”. A kő végül 1933-ban érkezett meg a Zsidó Múzeumba, ahol azóta is része az állandó kiállításnak. A sírkő menóra motívuma – mely a jeruzsálemi Szentélynek a lerombolás után Rómába hurcolt nagy arany menórájára emlékeztet – lett a múzeum szimbóluma, melyet a kiadványokon, meghívókon logóként szerepeltettek.

A puha mészkőből faragott kő jelenleg a múzeum legrégebbi darabja, s abból a korszakból származik, amikor Magyarország Dunától nyugatra eső területei Pannónia provincia néven a Római Birodalomhoz tartoztak. Görög felirata szerint Juda apának és Kassia anyának állít emléket.

A diaszpórában élő zsidó közösségek mindenhol őrizték a közös eredet és a közös kultusz emlékeit, s a menóra vált a legelterjedtebb zsidó szimbólummá, melyet számos katakomba, zsinagógamozaik és sírkő ábrázolásai között megtalálunk. A csak majd évszázadokkal később lezárt Talmud szövege szerint a menóra lángjai a középső láng felé hajolnak. A mi sírkövünk ábrázolása még nem ezt a gyakorlatot követi, hanem a lángok éppen ellenkezően, széttartóan égnek.

Toronyi Zsuzsanna
Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár
(Kibic)

„Bármikor visszatérhet, ami megtörtént...”

Megjelent a csillagos házak lakóinak személyes visszaemlékezéseit csokorba gyűjtő kötet

A csillagos házak lakóinak visszaemlékezéseit tartalmazza az a hiánypótló kötet, amelyet Nádor Éva szerkesztésében mostantól vehet kezébe az érdeklődő zsidó és nem zsidó közönség. A Csillagos Házak – Emberek, házak, sorsok című könyv bemutatóját az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem dísztermében tartották.

„Amikor rendelet szerint be kellett költöznünk, édesapám már munkaszolgálatos volt. (...) a háromszobás lakásban legalább húszan zsúfolódtunk össze. Legtöbben persze a földön aludtunk. (...) Állandó félelemben éltünk, mert az a hír járta, elvisznek bennünket. (...) ha megállt egy teherautó, akár csak az utcában, már öltöztünk is, magunkra véve több réteg ruhát, mert az a hír is járta, csomagot nem lehet majd magunkkal vinni. (...) Volt nappal néhány óra, amikor ki lehetett menni vásárolni, ilyenkor a mamámmal együtt mentünk el, rendszerint eltakarva a sárga csillagot, mert anyukám iszonyúan szenvedett tőle.”

A fenti idézet részlet *Sólyom* (született *Schwarcz*) *Olga* visszaemlékezéséből, aki az 1944-ben az Ó utca 40. szám alatti csillagos házban töltött idő emlékét osztja meg az olvasóval. Az övéhez hasonló megrendítő vallomásokból épül fel a Csillagos házak – Emberek, házak, sorsok című, most megjelent kötet.

Hiánypótló munka ez. Mint a könyvbemutatón *Nádor Éva,* a könyv ötletgazdája és szerkesztője elmondta, a társadalom széles rétegei – bár tudnak a holokausztról, a zsidókat ért atrocitásokról – a csillagos házakról az elmúlt évtizedek hibás, elfojtásokkal terhes emlékezetpolitikája okán nem hallottak.

A Nyitott Társadalom Archívum (OSA) 2014-ben, a magyarországi holokauszt 70. évfordulóján nagyszabású programot indított azzal a céllal, hogy feltárja az egykori csillagos házak történetét. Azokét a kényszerlakhelyekét, ahová a budapesti zsidóságot 1944-ben költöztették. Sok túlélő vállalta a visszaemlékezést – az így keletkezett dokumentumok jelentek meg most könyv formájában. Az anyagot Nádor Éva válogatta, szerkesztette és látta el jegyzetekkel, *Ungváry Krisztián* történész pedig az előszót írta hozzá, és szakmailag lektorálta a szövegeket.

A könyvbemutatón színültig megtelik az ORZSE díszterme. Nádor Évát *Schöner Alfréd* rektor mutatja be: mint mondja, jó pár éve került az intézménybe oktatónak. Olyan, a tudomány iránt mélyen elkötelezett kutató ő, akinek szívügye megismertetni tanítványaival és a nagyközönséggel a zsidóság történelmét.

A csillagos házak története családok, személyek életét, sorsát jelenti – mondja Nádor Éva. 2014. június 21-én múlt 70 éve, hogy a budapesti zsidóknak ezekre a kijelölt kényszerlakhelyekre kellett költözniük. „A rendelet összesen 2639 házat jelölt ki – írja a könyv előszavában Ungváry Krisztián. – Ezekben a házakban összesen 33 294 lakás volt, 70 197 szobával. Ebből azonban 11 766 lakást, illetve 22 219 szobát nem zsidó személyek laktak.”

E nagy számok ellenére Nádor Éva az anyaggyűjtéskor azt tapasztalta, az emberek zöme semmit sem tud a csillagos házakról. Talán a Dob utca 52.-ben találkozott egyvalakivel, aki tisztában volt vele, hogy egy egykori csillagos házban lakik.

Az OSA programja ugyanakkor sikeresnek bizonyult: 200 házhoz találtak történetet, és tavaly június 21-én több mint 100 ház előtt tartottak megemlékezést. Nádor Éva ekkor gondolt rá először: az anyag megérdemli, hogy kötetbe rendezve kerüljön az olvasók kezébe. A 200 történetből olyanokat választott ki, amelyek nemcsak adatokat tartalmaztak, hanem leírják, miképpen éltek az emberek a csillagos házakban. A közléshez meg kellett szerezni az engedélyt a visszaemlékezőktől – így láthatott napvilágot 90 embertől 83 családtörténet, amelyek a maguk szubjektivitásával is kiválóan illusztrálják a korszakot.

A szerkesztő felhívja a figyelmet a beszámolók visszatérő elemeire: a vallomások szereplői többnyire nők, gyerekek és idős férfiak – a fiatalok akkor már munkaszolgálatban voltak. Ha onnan nem jutottak haza, elpusztultak vagy koncentrációs táborokba kerültek. A visszaemlékezők a személyes élmény erejével beszélik el, milyenek voltak a hétköznapjaik, a körülményeik, hogyan kegyetlenkedtek velük a nyilasok, mennyire voltak elvetemültek vagy (szerencsés esetben) emberségesek a házmesterek.

Az anyagot Nádor Éva tíz tematikus fejezetre tagolta, mint például Elveszett gyerekkor, A „Könyv népe”, Embermentők, A túlélés módjai. A történetek nemcsak arról szólnak – hangsúlyozta Ungváry Krisztián –, hogy az emlékezők hogyan élték át ott és akkor az adott pillanatot, hanem főképpen arról, hogyan emlékeznek itt és most. Kiderül, hogy akiktől félni kellett, azok elsősorban nem a megszálló németek voltak, hanem a magyar polgártársak. Ők fosztották ki, alázták meg, hurcolták el a csillagos házakból és lőtték a Dunába a zsidókat.

E házak részben ma is állnak – emelte ki a történész, hozzátéve: a helyszíneken időnként még mindig feltáratlan emlékekre lehet bukkanni. Ilyen eset volt, amikor Ungváry egyszer, idegenvezetőként éppen egy német delegációt kalauzolva, az átépítés alatt lévő Gozsdu-udvar egyik villanyszekrénye mögött egy 1944-es német plakátot talált. A kutató felhívta a figyelmet arra, hogy égető szükség van a budapesti gettóról szóló monográfiára is.

A Csillagos házak című kötetből két fiatal olvas fel megrendítő részleteket. Az egyik így hangzik: „El kell viselnem a gondolatot, hogy bármikor visszatérhet, ami megtörtént.” Mintha ehhez kapcsolódna a zárszót mondó Schöner Alfréd, aki saját, közelmúltbeli élményével a hazai emlékezetpolitika hiányosságára utal. Szombat délután, meséli, az Árpád híd és a Margit híd között sétálva, egymás után újra szemügyre vette a pesti oldalon felállított, a zsidósággal kapcsolatos, szép emlékműveket. Az öt-hat monumentum mindegyikének szövegéből kimaradt egy szó: zsidó.

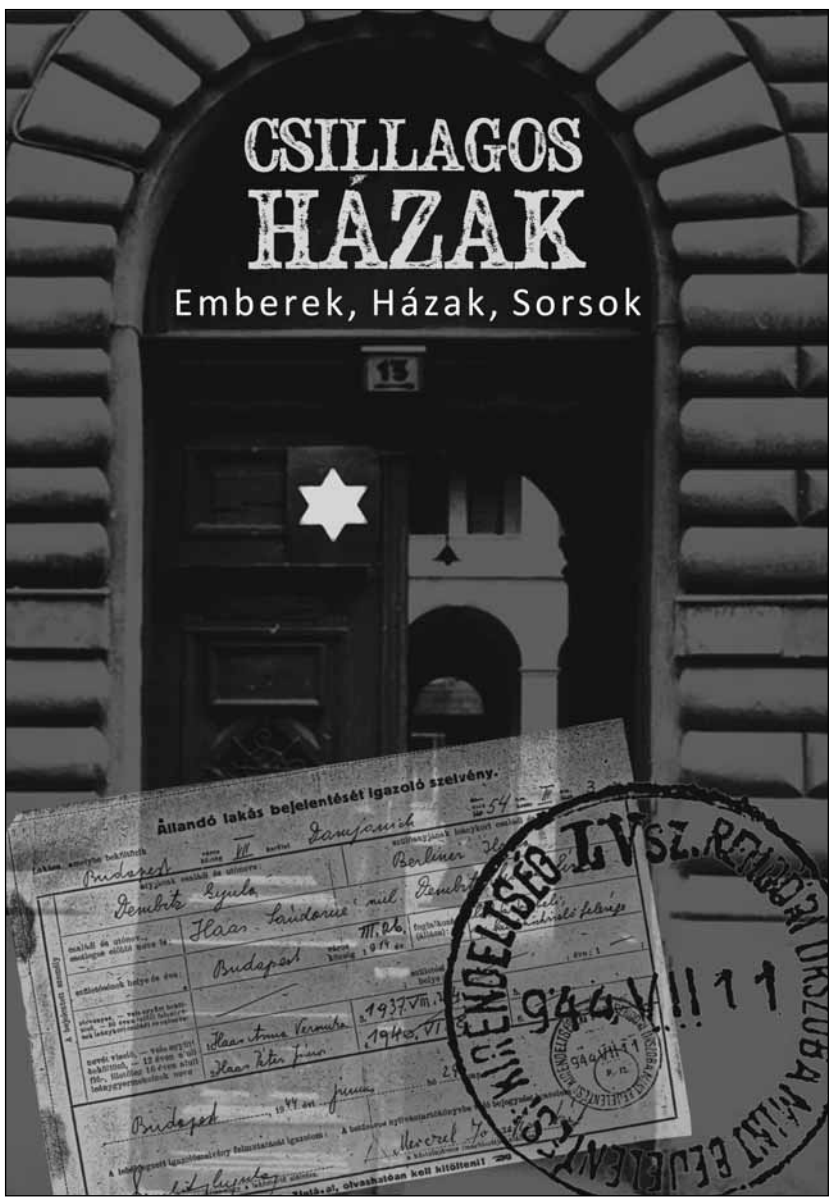

Schöner emlékeztetett rá, hogy a zsidó és nem zsidó olvasóknak egyaránt szánt könyv bemutatójának napját követő péntek a kereszténység számára nagypéntek lesz, amikor Jézus halálára emlékeznek, a zsidó vallásban pedig peszách első estéje, amikor megülik a szédert. És ahogy a Haggadában áll, minden nemzedék köteles olybá tekinteni önmagát, mintha ő maga jött volna ki Egyiptomból. Az emlékezés, az emlékeztetés tehát személyre szabott kötelesség. A rektor-főrabbi e gondolatok jegyében kívánt kinek-kinek szép húsvétot és örömteli peszách ünnepet.

Rados Virág

Mit tanítanak Hitlerről, Horthyról?

Velünk élő történelem – Rég volt! Hogy volt? – Az általános iskolák 5., 6. és 7. osztályaiból kivonják szeptembertől Bánhegyi Ferenc nagy tiltakozást kiváltó történelemkönyveit. Ám a 8. évfolyamban egyelőre marad a leginkább vitatott kötet – amely jelenleg Hitlert rokonszenves személyiségnek ábrázolja, Horthyt pedig idealizálja. Igaz, módosítják majd. Újra.

Egy éve tart a huzavona. Tanárok, történészek, társadalomtudósok, civilek és nem utolsósorban zsidó szervezetek tiltakozását váltotta ki tavaly áprilisban az a minisztériumi utasítás, amely előírta: az iskolák szeptembertől csak szűkített tankönyvjegyzékből választhatnak. A napvilágra került listán csakis az állami tulajdonba került Apáczai Kiadó és Nemzedékek Tudása (volt Nemzeti) Tankönyvkiadó kiadványai szerepeltek, valamint az akkor még ismeretlen szerzők által készítendő, ismeretlen tartalmú és szakmai színvonalú „kísérleti tankönyvek”.

„Az a véleményem” rovatban Szunyogh Szabolcs oktatással foglalkozó újságíró, a Köznevelés című lap egykori főszerkesztője:

„– Szerintem nincs szükség a hagyományos tankönyvekre. Sok országban, például Koreában vagy Hollandiában, a tanár egy tantervi adatbankból választja ki a szerinte legmegfelelőbbet. A gyereknek van egy notebookja, letölti a megfelelő tananyagot, és abból tanul. Nem egy térképből vagy feladatgyűjteményből tájékozódhat, hanem százból. Kiszámolták, már középtávon olcsóbb ez a módszer, mint a papír alapú tankönyvek. Akkor miért nem haladunk efelé? Talán mert ez szembemenne a magyar kormány központosítási törekvéseivel. Nehezebben ellenőrizhető. Bíráltam a könyvek erős ideológiai töltetét is. Mondjuk Trianon tragédiájának széles körű taglalása beleillik a kurzus politikájába, de Trianon valóban nemzeti tragédia volt, ha ezt ízléssel és szakértelemmel csinálják, nincs vele probléma. A tankönyvekben fel-felbukkanó rasszizmusra és Nyugat-ellenességre azonban nehéz valódi magyarázatot találni. Mint ahogy arra is, miért éppen a Katolikus Egyetem oktatói kaptak megbízást ezeknek a könyveknek a megírására...”

Íme, az újabb botrány: az MTA kemény hangvételű közleményt adott ki azokról a tankönyvekről, amelyek megkérdőjelezik a magyar nyelv finnugor rokonságát.

Az ajánlottak között szerepel Bánhegyi Ferenc tankönyvsorozata is (az Apáczai Kiadótól), amely évek óta számos szakmai bírálatot kapott. Többek között a Hitlerről szóló életrajz ismertetése alapján a diákok akár szimpatizálhatnak is a náci vezérrel, de idealizálja a szerző Horthy Miklós szerepét is. Mivel a tankönyv szerzője és a kiadó korábban a kritikákat sem volt hajlandó tudomásul venni, és még a legdurvább ténybeli hibákat sem javították ki, a kézirat felkért lektora, Fazekas Csaba 2000 októberében nyílt levélben elhatárolódott a tankönyvtől, és kérte nevének törlését a lektorok közül. Bánhegyi később finomított egyes állításain. Pirinyót...

„A sorok közötti üzenet számos esetben aggályos, sőt véleményem szerint esetenként elfogadhatatlan” – írta a javított könyvről Miklósi László. A Történelemtanárok Egyletének elnöke ugyanis 2013-ban összevetette a történelem, magyar irodalom és ének-zene tankönyveket abból a szempontból, hogyan szólnak a zsidóság helyéről 1920 és ’45 között. Tanulmánya szerint Bánhegyi Ferenc a 8. osztályos történelemkönyvében úgy tálalja Hitler életrajzát, hogy nem minősít, nem foglal állást. Például: Hitler „szervezőkészsége és szuggesztív szónoklatai révén hamarosan a párt vezére, azaz Führere lett”. Börtönbe zárásából „erkölcsi tőkét kovácsolt”. Beszédei „hitelesnek és meggyőzőnek tűntek”. Nem ír a könyv a fajelmélet tudományos és erkölcsi tarthatatlanságáról. Továbbá nincs szó a kirekesztés tarthatatlanságáról sem. Később a szerző hosszú, idealizált életrajzot közöl Horthyról. Ebben nincs előreutalás arra, hogy a kormányzó posztján maradt a német megszállás után. Nem érinti a zsidósággal kapcsolatos tetteit sem, miként a kiugrási kísérletről sem esik szó. A kiemelkedő tudósok, Nobel-díjasok ismertetésekor szóba sem kerül, miért kellett elhagyniuk hazájukat. Ez az elhallgatás párját ritkítja a tankönyvek között – véli Miklósi László. A leggyakrabban bírált témákon (zsidóság, antiszemitizmus) túl a kötet másutt is egyoldalú szemlélettel, hiányosan tárgyalja a különböző történelmi jelenségeket (az első világháború utáni békerendszert és ezen belül Trianont, a globalizációt, az ötvenes évekbeli Magyarországon történteket stb.).

– A tankönyvekben hagyományosan jók és rosszak vannak – összegez Miklósi László. – Ritkaság, hogy a szerző érzékelteti egy-egy történelmi szereplő esetenként ellentmondásoktól sem mentes tevékenységét. Ezen nem csodálkozhatunk, hiszen egy-egy vitatott személyiség többoldalú értékelése társadalmi probléma is. Elvétve esik szó a tankönyvekben a felelősség kérdéséről. Ez nem csupán jogi, legalább annyira erkölcsi kérdés is. Például a magyar holokauszt felelőseinek, elkövetőinek a tankönyvek csak a nácikat és a nyilasokat tekintik. Nemigen említik, hogy a deportálást szervező nácik is meglepődtek azon, mennyire készségesek a magyarok a közreműködésben...

„Minőségi tankönyvekkel a magyar oktatásért!”

Mindezeket a dilemmákat tetézi az idő múlása. Egy mai általános iskolás gyerek számára a rendszerváltás éppúgy régen történt, mint a mamutvadászat az őskorban. Még az érettségizőknek sem lehet személyes élményük a negyedszázaddal ezelőtt történtekről, ők még nem ülhettek szüleik nyakában a rendszerváltó tüntetéseken. Vagyis még a közelmúlt hangulata, személyes élményei is elvesznek a mindennapok köztudatából, ha a családtagok és a pedagógusok nem adják tovább. Reális a veszély, hiszen nem egy dinasztiában számított (vagy számít a mai napig) tabutémának mondjuk 1956.

Apropó, 1956! Miklósi László emlékeztetett arra, hogy a rendszerváltás előtti tankönyvek 1956-ot ellenforradalomnak nevezték, majd 1989 után egy év leforgása alatt 1956 forradalommá és szabadságharccá vált. Nem a történelmi evidenciák miatt – hanem azért, mert a rendszerváltás utáni Országgyűlés első ünnepélyes deklarációja úgy szólt, hogy 1956 forradalom és szabadságharc volt.

Miért fontos ez az „árnyalatnyi” különbség? Mert igen kényes kérdés a történelem, pláne a tanítása! Nem mindegy ugyanis, hogy a történészek vagy a politikusok történelméről beszélünk.

A TTE elnökének meggyőződése: a tankönyvekben a történészi történelemnek kell helyet adni.

Ennek a kritériumnak a Bánhegyi-tankönyv még mindig nem felel meg.

(szg)/szabadfold

Polgári összefogással az emberi egyenlőség eszméje mellett

Tizenöten kapták meg a 15 éves Radnóti Miklós Antirasszista Díjat

A sokszínű kultúrák egymás mellett élésének szükségességét hangsúlyozza a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége a Radnóti Miklós Antirasszista Díjjal. A kitüntetést idén tizenötödik alkalommal kapták meg olyan személyiségek, közösségek, akik példamutatóan hitet tettek az antirasszizmus mellett. A díjátadó ünnepséget a budapesti XIII. kerületi Radnóti Miklós Művelődési Központban tartották meg március 23-án, az antirasszizmus világnapjának március 21-i dátumához igazodva.

Évről évre egyre nagyobb súlya van a Radnóti Miklós Antirasszista Díjnak, mert a hazai közéletben egyre nagyobb teret kap a rasszizmus – mondja *Rózsa Péter,* a Klubrádió főszerkesztője, a díjátadó műsor vezetője. Majd *Hanti Vilmos,* a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetségének (MEASZ) elnöke hoz szemléletes példát: a Magyar Tudományos Akadémia törvényi felhatalmazással meghozott, 2013-as állásfoglalását a közterek elnevezéséről. A MEASZ tiltakozik a történelmi emlékezet felháborító kisajátítása ellen. A magyarországi utcák és terek ugyanis adott esetben nem kaphatják nevüket a II. világháborúban hősi halált halt antifasiszta ellenállókról, míg több, antiszemita nézeteiről ismert személyről igen. Tilos használni az olyan kifejezéseket, mint április 4-e (a magyarországi háború végének dátuma), felszabadítók (holott az ország valóban felszabadult a fasiszta megszállás alól), Vörös Hadsereg, Károlyi Mihály (az első köztársasági elnök), Ságvári Endre (mártírhalált halt, antifasiszta ellenálló).

A MEASZ tűrhetetlennek tartja, hogy a legkomolyabb tudósokból álló testület segédkezik a hatalomnak annak szája íze szerint értelmezni a történelmet. A szélsőjobb fenyegetés egyre inkább testet ölt – Szegeden például elfogadták a Jobbik javaslatát, miszerint meg kell változtatni a Ságvári Gimnázium nevét. Ilyen körülmények között polgári ellenállásra van szükség, hiszen ha ez így megy tovább, hőseink, jelképeink, temetőink után bennünket magunkat fognak ellehetetleníteni. Az emberi magatartás mércéje a humanizmus, a társainkért való tettek, nem pedig önmagában az, bal- vagy jobboldali-e valaki – tette hozzá az elnök.

A Radnóti Miklós Antirasszista Díj idén tizenöt éves. Az ünnepélyes átadó műsor egyrészt a fellépők ügyszeretetének köszönhető, akik térítésmentesen vállalták a szereplést; másrészt a médiatámogatóknak: a *Népszavának,* a *Klubrádiónak,* az *Új Életnek;* harmadrészt a közönségnek, akik személyenként 800 forintért jegyet váltottak az alkalomra (az állami ünnepségekre köztudottan fejeként 800 forintért toboroznak részvevőket).

A házigazda, a XIII. kerület polgármestere, *Tóth József* és csapata négy éve segíti a díjátadást. A közlést nagy taps követi. Hanti kiemeli: a képviselő-testület megvédte a nemrég elhunyt Schweitzer József emlékét, aki a kerület díszpolgára volt. (A grémium leváltotta *Benke László* jobbikos képviselőt a jogi és közbiztonsági bizottság éléről, miután az ülve maradt, amikor a nyugalmazott országos főrabbi emléke előtt tisztelegtek.) A közönség, amely ezen a délutánon színültig megtölti a művelődési központ dísztermét, egyperces néma felállással rója le kegyeletét Schweitzer Józsefre emlékezve.

Egy vers és két beszéd hangzik el bevezetőül az idei első hat díjazott laudációja előtt. Radnóti Miklós Szerelmes vers című költeményét *Hegedűs D. Géza* színművész olvassa fel. A meleg hangú szavalatot *Kálmán Olga* személyes vallomása követi arról, számára mit jelent a Radnóti-díj. A televíziócsatornánál, ahol dolgozik, mindennap arra törekszik, hogy olyan témát válasszanak, amellyel segíteni tudnak. Olyan vendéget hívjanak, aki segít, vagy akinek a nyilvánosság segíthet. A díj tehát a szolidaritásról, a társadalmi segítség felvállalásáról szól.

Hivatása révén gyakran van alkalma emberekhez szólni – mondja *Kardos Péter* főrabbi, az Új Élet főszerkesztője. Többféle megszólítást használ, mikor mi illik az alkalomhoz, és itt azt mondja: „kedves barátaim!” Csak ehhez a közönséghez fordul így. Nemcsak azért, mert tudja, a jelenlévők hasonlóan látják a világot, hanem – a zsoltárköltő szavaival élve – a most átélhető hangulat miatt is: „Mily szép, mily kellemes, amikor testvérek ülnek együtt.”

Kardos javasolja, a jövőben kapja meg a Radnóti-díjat Hanti Vilmos, a MEASZ elnöke, valamint posztumusz a hős antifasiszta ellenálló, Ságvári Endre is. A rabbitól, a tanítótól megszokott tanítás ezúttal sem maradhat el. Kardos Péter a 7-es szám jelentőségéről beszél a zsidó hagyományban: az Örökkévaló a teremtés hetedik napján pihent meg, a sávuotot hétszer hét nap után ünneplik, Izrael címerében hétágú menóra díszeleg, az imaszíjat a férfiak hétszer tekerik fel a karjukra, a földet minden hetedik évben pihentetni kell. Idén 70 éve alakult meg a MEASZ, és szintén ez év április 4-én lesz 70 éve, hogy megszabadultunk a fasizmus borzalmaitól. Örömmel jövünk el ide – így a szónok, aki még egyszer kifejezi örömét, hogy így szólhat az egybegyűltekhez: „kedves barátaim!”

Az ábécé sorrendje szerint elsőként *Borszéki Gyula,* a XIII. kerület alpolgármestere veszi át a Radnóti-díjat. Hitvallása, hogy minden ember egyenlő – szól a laudáció. Borszéki sokat tesz az egyenlőség feltételeinek megteremtéséért. *Fischer Ádám* pedig úgy tartja, a sikeres embereknek segíteniük kell azokat, akiknek nem volt akkora szerencséjük az életben. A világhírű karmester mindig aktívan kiállt a közéletben az antirasszizmus eszméiért. Mostanában a bevándorlók elleni erőszak és megkülönböztetés ellen lép fel.

A harmadik díjazott *Galkó Balázs* színművész, aki legfontosabb feladatának érzi segíteni a gyengéken, az elesetteken. *Holopné Schramek Kornéliának,* a XIII. kerület alpolgármesterének tanult szakmája pedagógus, így korán ráérezhetett, milyen fontos másokat támogatni. Ő az önkormányzat által alapított „Ember az emberért” esélyegyenlőségi díj ötletgazdája. Végül az első körben *Janisch Attila* filmrendező jön ki átvenni a kitüntetést. Multikulturális szemléletű családjában a sokszínűség eszméin nevelkedett. Szilárdan állítja: zéró toleranciát kell gyakorolni a gyűlöletbeszéddel szemben, és meg kell akadályozni, hogy a múlt tragédiái megismétlődjenek.

Sas József színművész tőle szokatlan műfajban remekel: Kiss József Tüzek című költeményét mondja el drámai erővel, magával ragadóan. Majd a Klezmerész együttes énekli Radnóti Miklós Töredék című versét. „Oly korban éltem én e földön” – hangzik fel többször. Az ismert szöveghez muzsikát író művész zeneileg is érzékelteti a baljós hangulatot.

A Humanizmus Nagykövete Díjat idén szintén másodszor ítéli oda a MEASZ – ezúttal *Regös István* és *Trom András* kapja. A tömeglélektanról írt konferanszot adja elő *Gálvölgyi János* a Sopronkőhidát és Dachaut megjárt, majd Nyugatra emigráló zseniális komikustól, konferansziétól és kabarészerzőtől, Békeffi Lászlótól. A humoros írás mindenkori aktualitással szól manipulációról és manipulálhatóságról.

A díjkiosztó „második körében” a közönség először *Komássy Gyulával,* a MEASZ alelnökével találkozhat, aki több évtizedes katonatiszti pályáján is szem előtt tartotta az emberi egyenlőség értékeit. *Koncz Zsuzsa* előadóművész külföldi tartózkodása miatt egy másik időpontban fogja átvenni a kitüntetést. *Konrád Györgyöt* hatalmas ováció és taps köszönti. Az író a kiszolgáltatottak iránti szolidaritást tükröző munkásságával érdemelte ki a díjat, és mert elsőként emlékezett meg a rasszizmus áldozatairól. Zsidókról című esszékötete a kettős identitás problémájáról szól, arról, mit jelent zsidónak és magyarnak lenni egyszerre. „A kettőből csak élethazugság árán lehet egyet csinálni” – írja Konrád.

Idősebb Lasz György posztumusz díjának átadása után a Dr. Szegő Tamás Díj Alapítvány nevében *Szegő Panni* és *Bernáth László* veszi át a Radnóti-díjat. A szervezet olyan újságírókat tüntet ki, akik kiállnak a saját érdekeiket megvédeni nem tudó embertársaikért.

Igazi meglepetés-előadó a 90 éves *Keres Emil.* Bottal jön be a színpadra, amit azonnal át is ad a műsorvezetőnek, hogy a mikrofon elé állva egy kis időre mintegy elfelejtse éveinek számát. Csak a lényeg, a hibátlan szakmaiság, az eredetiség, a tökéletes odaadás marad; a hol jelentőségteljesen csendes, hol tragikusan sztentori hang. A papír csupán biztonsági kapaszkodó, Keres Emil bele sem pillant, úgy mondja Karinthy Frigyes Jár a szájam című novelláját, az egyén vallomását az ő igazságáról, összecsapását a hazug és ellenséges hatalommal. Magától értetődő a vastaps. Az ember fején óhatatlanul átsuhan: vajon hány fellépése lehet még ennek a zseniális, erős lelkű, de testileg már törékeny idős embernek? S ő mintha kitalálná e gondolatot, visszalépked a mikrofonállványhoz: „Valószínűleg ez lesz az utolsó szerepléseim egyike, hadd mondjam el József Attila Majd emlékezni jó lesz című versét is.” Hirtelen ötlet volt, vagy előre eltervezte? Akárhogy is van, a költemény új életre kel. Többen könnyeznek, a szemüket törölgetik.

A díjazottak következő körét *Arató Andrásnak,* a Klubrádió elnök-vezérigazgatójának szavai vezetik be. Egy centrális erőtér felé tolódik a gondolkodás – fogalmaz Arató. Mert a műveletlen, tudatlan ember könnyebben manipulálható. Majd *Szerényi Jánosné,* a MEASZ alelnöke veszi át a kitüntetést – ő a társadalombiztosítás dolgozójaként figyelt fel a hátrányos helyzetűekre, a nehéz sorsúakra. A Szombathelyi Zsidó Hitközség képviseletében *Márkus Sándor* elnök lép a színpad előterébe, utána *Szunyogh Szabolcs* újságíró következik. Több mint 40 éve az oktatás területén tevékenykedik a fiatalokért, közíróként pedig nagyban hozzájárult a magyarországi nemzetiségek kultúrájának megismertetéséhez. A Széchenyi-díjas *Ungvári Tamás* irodalomtörténész, műfordító, egyetemi tanár Csalódások kora című művében a zsidókérdést dolgozta fel, kaliforniai vendégprofesszorként pedig a kelet-európai rasszizmus történetével ismertette meg a világ másik részét. *Vitray Tamás* nyolc családtagját veszítette el a háborúban. Kiképzés című könyvét a laudáció jeles munkaként dicséri. A szerző szerint mondvacsinált ideológiával akarja elpusztítani az egyik ember a másikat.

Bálint András Radnóti Miklós Péntek című versét adja elő a tőle megszokott, fojtottan erőteljes modorban, majd *Garai Róberttől* hallgathatják meg a jelenlévők a Szól a kakas már című költeményt. A refrénben újra és újra felcsendülnek a meghitten ismerős magyar zsidó népdal dallamai.

A hagyomány szerint az egyik új díjazott emelkedik szólásra. Fischer Ádám beszél arról, mit jelent számára a haza, az otthon. A Radnóti-díj jelkép – mondja. Az otthonát szerető ember szimbóluma. Mély együttérzésre méltók tehát mindazok, akiknek nehéz körülmények vagy üldöztetés miatt el kell hagyniuk az otthonukat. A populista politikusok kriminalizálják őket, ellenük uszítanak – Fischer ünnepélyesen kijelenti, hogy belföldön és külföldön egyaránt támogatni fogja őket.

A záró műsorszám Bródy János két dala: az egyik a Kondratyev-féle ciklus nyomán a társadalmi jelenségek ismétlődéséről szól – a hatalom mindenkori arroganciájára, a vele szembeni éberségre hívja fel a figyelmet. A másikban felhangzik az optimista refrén: „Lesz még egyszer szép a világ, / lesz még magyar köztársaság, / álljunk fel hát érte.” A nóta végét valóban mindenki állva énekli együtt az előadóval.

Rados Virág

Bródy János. „Lesz még magyar köztársaság, / álljunk fel hát érte”

Hanti Vilmos. Tilos használni olyan kifejezéseket, mint április 4-e

Keres Emil 90!

Márkus Sándor, a szombathelyi hitközség elnöke *(Kiséri-Nagy fotók)*

Debrecen

Ilyen még nem volt... avagy púrim 5775. ádár

Nem sok zsidó ünnepen szórakozhatunk felhőtlenül. A púrim kivétel, sőt, kötelező az önfeledt vidámság.

Fehér Tamás DZSH-elöljáró, örökös ünnepi konferanszié megemlékezett az 1848/49-es forradalomról és szabadságharcról, melyben sok zsidó honfitársunk ontotta vérét. Egyben nőnap alkalmából 1-1 szál virággal köszöntötte az elöljáróság nevében a hölgyeket. A folytatásban ismert héber dallamok és magyar slágerek hangzottak fel a Rachel nőegylet Zs-faktor kórusának előadásában. A zenei produkciót az egyetlen meghívott férfi tag, a szólót éneklő *Éliás Viktor,* valamint a műsort zongorán kísérő *Kreislerné dr. Grósz Zsuzsanna,* a DZSH alelnöke tette teljessé. A szövegek kivetítőn jelentek meg, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy a hallgatóság is bekapcsolódjon a Zs-faktor munkájába.

Ezután a kaftános Grün (*Horovitz Tamás)* és a pajeszos Kohn (*Kreisler Gábor)* párbeszéde következett Unzerék kolecolása címmel. A jiddis humor és szóhasználat, a szerző és az előadók garantálták a szórakozást. Ha a kolecolás során valaki magára ismert volna, az csakis a véletlen műve lehetett.

Egy igazán szívmelengető eseménynek is tanúja lehetett a közönség. Ezen a napon ünnepelte 100. születésnapját *Angyal Jóska* bácsi, aki jelenlétével emelte a púrim fényét és mindannyiunk örömét. Horovitz Tamás DZSH-elnök őt is, és a közösségünkben egészségi állapota miatt rég nem látott *Dávid Oszkárné Lili* nénit is nagy-nagy szeretettel üdvözölte és köszöntötte. A születésnapos részére kóser konyhánk tűzijátékkal ékesített tortát készített, mely szó szerint elkápráztatta az ünnepeltet, Budapestről érkezett fiát és a jelenlévőket egyaránt.

Zs-faktor kórus

A megszokott jelmezes felvonulás nagy meglepetést okozott. Hamisítatlan rabruhában vonult fel – már amennyire a „vonulást" az összekötött lábak engedték, illetve a bilincs a csuklón a kezek mozgását nem korlátozta – *Hidasi Kati,* aki a „nőegylet rabja" (egyébként elnöke) felirattal érkezett. Kísérője a szintén eredeti rabőrruhába öltözött irodavezetőnk, *Zámbori Edith* volt. A legfiatalabb jelmezes trenderlibe bújt. Valószínűleg chanukkakor elaludt, és csak púrimkor ébredt fel...

Az értékes nyereményekért folyó tombolasorsolást és a megszámlálhatatlanul sokféle süti elfogyasztását zenés-táncos mulatság követte, melyben a talpalávalót a jól ismert *Liszter Sándor* és a Vadrózsák szolgáltatták. Nagyon ügyesen beépült magánszámával Fehér Tamás konferanszié, aki a „Hej zsidó, zsidó" szlogennel névre szóló csasztuskákat szólaltatott meg igen találóan a megnevezettekről.

A Zs-faktor akkora sikert aratott, hogy helyből két társhitközség is meghívta vendégszereplésre.

A szűnni nem akaró taps és az azóta elmúlt időszak számtalan telefonhívása azt igazolja, hogy érdemes a profik mellett „saját anyagból" is építkezni, mert a hallgatóság igényli és nagyra értékeli ezt.

A színpadon már régen nem szerepeltek hitközségi tagok, így az idei ünnep valamennyire a régi púrimok hangulatát idézte, amikor Almási Sárika néni tanítványai léptek fel.

Púrimi muri Halason

A zsinagóga kertjében tartott fergeteges púrimi parádén ebben az évben is több hitközség képviseltette magát, a Közép-Magyarországi Régióból Kecskemét, Nagykőrös és Szolnok, de érkeztek Budapestről, Hódmezővásárhelyről és Szabadkáról is.

A gyerekek rögtön bele is vágtak a színes programokba, miután a budapesti mádrichák kis csapata megérkezett. Először a Hámán-táskákhoz készültünk elő, de a tésztára még fél órát kellett várnunk, hogy megkeljen. Azonban csüggedésre nem volt okunk, mivel addigra már a nap is éreztette erejét, így a kék ég alatt vidám játékokba kezdtünk, kicsik és nagyok. Kézmosás után már lehetett is tölteni a kis táskákat. Volt bőven lekvár, nemcsak a tésztán, de még az arcokon is. Mindenki a legtökéletesebb, legérdekesebb batyu megformálására törekedett. Ezután mindannyiunk legnagyobb örömére az ebéd következett. Az asztalokat körbeülve, szokásunkhoz híven az áldást *Róna Tamás* rabbi segítségével közösen, kánonban mondtuk. Pihire nem is volt idő, mindenki a zsinagóga elé vonult, és izgatottan várta, mi fog történni. Egyszer csak a közel 120 fős vendégsereg hölgytagjainak legnagyobb meglepetésére nőnapi köszöntőt hallhattunk. A virágokat személyesen *Feldmájer Péter, Raáb András* és *Berman Dávid* adták át, segítségükre volt néhány bátor, segítőkész kisfiú is, akik szintén büszkén nyújtogatták a színes virágokat a lányok felé. Megilletődni nem volt idő, mivel a rabbi előadást tartott a felnőtteknek a púrimokról, a gyerekeknek pedig folytatódott az izgalmas program.

Először egy videót néztünk meg a gyerekekkel, ami alatt mindenki jóízűen majszolta a saját maga által készített, a sütőből frissen érkezett édességet. A pár perces film az ünnep történetét elevenítette meg, méghozzá néhány lelkes, ifjúsági szervezetben is tevékenykedő mádrich szereplésével.

Az ezt követő játékos beszélgetés keretében megtárgyaltuk a látottakat, hallottakat, majd jött a várva várt álarckészítés. Sürögtek, forogtak és kézről kézre jártak a színesebbnél színesebb papírok, csillámok, ragasztók, ollók, ceruzák, zseníliák, matricák, no meg a mádrichák! Nagy segítségünkre volt *Róna Ivett* is, Róna Tamás felesége. Ezután jelmez- és álarcverseny kezdődött. A zsűritagoknak a remek versekre is nagy figyelmet kellett fordítaniuk, amelyeket immár csak a hangjuk alapján felismerhető, hatalmas maskarák mögé bújt kicsi gyermekek szavaltak. A vendégek kitörő tapssal jutalmazták a produkciókat. A zsűri nagyon alaposan dolgozott, és hosszú megfontolás után döntött. Eközben a zsinagógában kántorkoncert zajlott. Bátran kijelenthetjük, hogy lenyűgöző előadásban részesített bennünket *Nógrádi Gergő* és *Zucker Immánuel.* A kiskunhalasi zsinagógában átélt eddigi élményeink közül számunkra ez volt a legszebb. Ahogy a csillogó szemeket elnéztük, kivétel nélkül mindenkinek tetszett, sőt, még ráadásszámot is kért a közönség.

A jelmezverseny eredményhirdetésére szintén a templomban került sor, ahol minden fellépőnek jutott ajándék vagy egy kis meglepetés. Itt sajnos véget ért a tervezett program. Minden gyerek kicsit szomorúan, ugyanakkor mosolyogva vette tudomásul, hogy eljött a búcsúzkodás ideje. A nap sikerességét az tette egyértelművé, hogy láthatóan az összes jelenlévő nagyon jól érezte magát. Szervezők és résztvevők végül egyaránt nehéz szívvel, de elégedetten köszöntek el egymástól, abban a reményben, hogy hamarosan ismét találkoznak.

Kocsis Mária, Somogyi Hanna (mádrichák)

Kairó – Exodustól exodusig

Közel – és mégis távol...

Peszách ünnepekor a városok rovatba elég egyszerű alkalomhoz illő települést találni. Én általában az olyan úti célokat kedvelem, ahol a mai napig létezik valamiféle zsidó élet. Sajnálatos módon ez Kairóra nem igaz. Jelenleg 11 tagja van a kairói zsidó közösségnek (mindegyikük nő).

Maimonidész Egyiptomban

Az egyik leghíresebb tóratudós, Maimonidész 1166-ban telepedett le Egyiptomban. 1180-ban Fostában (Kairó akkori elnevezése) írta a Misné Tórát, valamint a Tévelygők útmutatóját, melyek azóta is a zsidó tudományok alapköveit képezik. Fostából számos levelet és responsát is küldött.

Egyiptom és Kairó zsidóságának is olyan sokrétű és változatos a története, hogy egy cikkben lehetetlen volna feldolgozni, ezért írásomban az Ottomán Birodalom hatalomátvételétől, 1517-től vizsgálom a helyi zsidók életét egészen napjainkig.

1517-ben I. Szelim átvette Egyiptom vezetését. Radikális változásokat hajtott végre a zsidó közösség kormányzásában, eltörölte a „nagid" (a közösség feje) intézményét, az összes izraelita közösséget függetlenné tette, és vezetőjükké Rabbi David ibn Abi Zimrát nevezte ki Kairóban. A XVI. század vége felé Egyiptom a talmudtanulás kiváló helyszínévé emelkedett ibn Abi Zimra tanítványa, Becalél ben Avraham Askenazi vezetésével. Olyan tanulói voltak Becalél Askenázinak, mint Isaac Luria vagy Abraham Monson. Máig kiemelkedő, a zsidó törvényekkel, a Tórával, a Talmuddal foglalkozó írások keletkeztek ezen időszakban Észak-Afrikában.

A spanyol száműzetés következtében Egyiptomban letelepedő zsidók egyfajta vallási és spirituális ébredést eredményeztek az államban. A kor egyik legjelentősebb rabbija Jacob Castro volt. Menasseh B. Israel 1656-ban úgy vélekedett, hogy egy egyiptomi kormányzó mellett mindig állt egy zsidó, aki összegyűjtötte az államban az adót. A XVIII. század közepén ezt a pozíciót Abraham Alkula töltötte be. Őt Raphael Joseph Tshelebi követte, aki a híres álmessiás, Sabtáj Cvi gazdag barátja és védelmezője volt. Cvi kétszer járt Kairóban, másodszorra 1660-ban. A Sabtájt támogatók jelentős zavart okoztak Egyiptom zsidó életében is. Az álmessianisztikus mozgalom térnyerésének nagyságából is látszik, hogy a tudatlanság a XVII. és XVIII. században egyre nagyobb méreteket öltött.

Zsidók a modern korban

Az 1800-as évek elején az európai zsidók jelentős aggodalomra láttak okot az egyiptomi zsidósággal kapcsolatban. 1840-ben Sir Moses Montefiori és Adolphe Crémieux Egyiptomba látogattak, mégpedig azért, hogy megnyissák az első modern iskolát az országban. Ezáltal az egyiptomi zsidók váltak az első olyan közösséggé a Közel-Keleten, akik általános oktatásban részesítették gyermekeiket. Felsőbb osztályokban a francia volt a tanítás nyelve.

A hivatalos adatfelvételek szerint 1898-ban Egyiptomban 25 200 zsidó élt, az összlakosság száma közel 9 800 000 volt.

A brit uralom éveiben és I. Fuád király (1922–1936) uralkodása idején Egyiptom zsidóbarát politikát folytatott, igaz, a zsidók 86–94%-a nem rendelkezett a korban egyiptomi állampolgársággal: vagy megtagadták, vagy nemleges választ adtak az állampolgársági kérvényeikre. Az izraeliták jelentős szerepet játszottak a gazdaságban, számuk majdnem elérte a 80 000 főt, ami főképp az európai üldözések következménye. Rengeteg zsidó közösség állt szoros üzleti kapcsolatban nem zsidó egyiptomiakkal. A brit uralom idején a gazdagabb zsidók a modern városrészekbe költöztek az óvárosból. Hosszú éveken keresztül éles szakadék választotta el egymástól a karaita és a rabbinikus közösségeket, a két csoport közötti vegyes házasság hagyományosan tiltva volt. Soksok nemzedékkel később a fiatal, alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező helyi zsidók igyekezték áthidalni e szakadékot.

A cionista mozgalom 1897-ben kezdte meg egyiptomi működését. Ekkor alakult a Bar Kochba Társaság Kairóban, Marco Baruch vezetésével. Az első világháború idején számos cionista aktivista érkezett az országba Izrael földjéről. Az egyiptomi nacionalizmus létrejöttében jelentős szereppel bírnak egyes zsidó

Maimonidész szobra (!) szülővárosában

személyek. Ilyen volt a Kairói Szefárd Közösség vezetője, Renl Qattawi, aki 1935-ben az Egyiptomi Zsidó Fiatalok elnevezésű szervezet létrehozásába kezdett a következő szlogennel: „Egyiptom a szülőföldünk, az arab az anyanyelvünk". Qattawi a politikai cionizmust elutasította, és „a zsidókérdés" tárgyalásakor megjegyzéseket írt ellenérzéseiről a Zsidó Kongresszusnak.

Az 1948-as arab–izraeli háborúban Egyiptom is részt vett, ebből adódóan nehéz helyzetbe kerültek az arab állam zsidó lakosai, akiknek száma ekkor már 75 000 fő volt. Számos, zsidók által lakott terület semmisült meg a vérengzések során, ezért az egyiptomi zsidók jelentős része, 40%-uk hagyta el az országot 1950-re. Közülük 14 000-en Izraelbe vándoroltak. A szuezi válság ideje alatt (1956) sem volt felhőtlen a zsidók élete az észak-afrikai államban. Az 1967-es hatnapos háború idején majdnem az összes 17 és 60 év közötti egyiptomi zsidó férfinak el kellett hagynia az országot, vagy fogolytáborokba vitték és ott 3 éven keresztül kínozták őket. A szörnyű eljárás eredményeképp majdnem megszűnt a zsidó élet ekkor Egyiptomban, ugyanis aki tudott, elmenekült. Az egyiptomi zsidók többsége (35 000) Izraelbe, Brazíliába (15 000), Franciaországba (10 000), az Egyesült Államokba (9000) vagy Argentínába (9000) menekült. Mindösszesze 2500 zsidó maradt az országban. Az 1990-es évek közepén 100 izraelita élt Egyiptomban, két közösségben, Kairóban és Alexandriában.

Az antiszemitizmus és az Izrael-ellenesség mindig is jelen volt az egyiptomiak körében. Tüntetéseken sokszor égettek izraeli zászlót, még úgy is, hogy élő zsidóval soha életükben nem találkoztak a helyiek.

Az utolsó zsidó esküvőt Egyiptomban 1984-ben tartották. A zsidó turisták számára felújították a 800 éves Ben Ezra-zsinagógát, ahova az egész világból érkeznek látogatók, állítólag ezen a környéken találták meg Mózest a Nílusban. Az egyetlen ma is működő zsinagóga Kairóban a Shaar Hashamaim, melyet főként az izraeli diplomaták használnak.

A zsidókat hol megbecsülték, hol száműzték az országból, azonban egy biztos: amikor aktívan jelen voltak, pozitív hatást gyakoroltak Egyiptom gazdaságára.

Miklós Dóri
(Lativ)

Portrékötet Goldberger Leóról

A Goldberger Textilipari Gyűjtemény az Óbudai Múzeum filiájaként működik, ahol állandó kiállítás mutatja be a Goldberger-gyár és a család történetét, a 21. század elvárásainak megfelelően interaktív eszközök segítségével. A múzeum tavaly elnyerte „A GOLDBERGER...” című állandó kiállításért az „Év múzeuma 2013” címet, az intézmény igazgatója, *Népessy Noémi* pedig „MúzeumCafé 2013” díjat kapott.

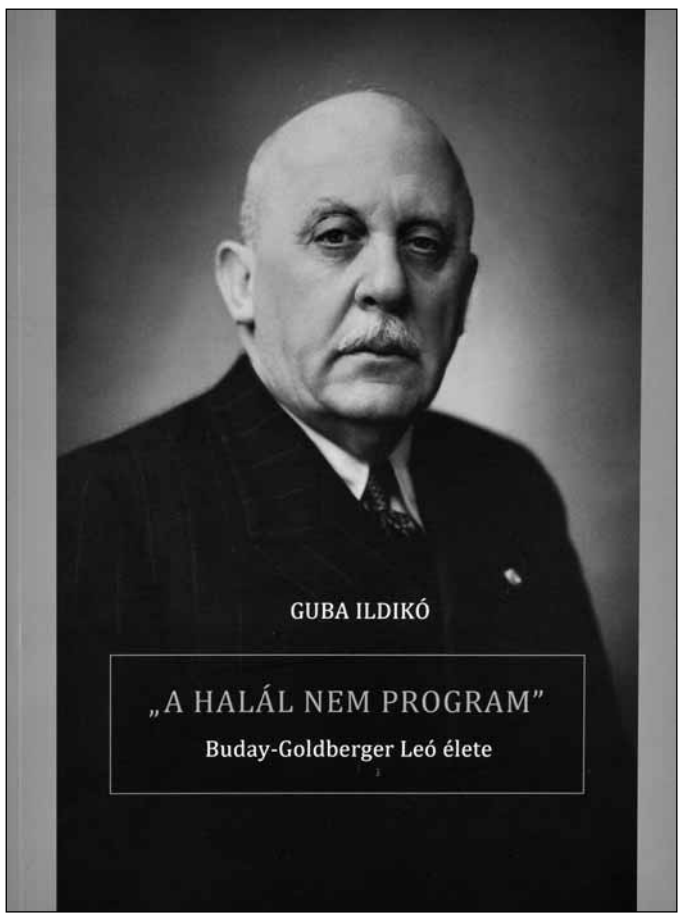

A kötet különlegessége, hogy eddig feldolgozatlan források felhasználásával – többéves kutatást követően – hiánypótló portrét fest a családfőről, a közéletitársasági emberről, a gyárosról, a magyar zsidóról, a filantrópról, a politikusról, a 65354. sz. fogolyról. A szerző bemutatja Goldberger Leó életútját, munkásságát, sikereit, majd kegyetlen halálát, bepillantást enged a gyár 200 éves történetébe, és felvázolja a 20. század legnagyobb tragédiáját, a holokausztot – teszi mindezt eddig kevéssé kutatott levéltári anyagok, valamint korabeli újságcikkek és tudósítások felhasználásával. A szakmai hitelességet *dr. Haraszti György* – a könyv lektora – garantálja.

Az olvasóban a mű megismerése után afféle kérdések vetődhetnek fel, hogy egy olyan intelligens, széles látókörű, nagy műveltséggel, pontos stratégiai és üzleti érzékkel bíró európai gondolkodású hazafi, mint Goldberger Leó, miért és hogyan bízhatott a legvégsőkig abban, hogy elkerülheti a mauthauseni deportálást? Valaki, aki a gazdasági életben több lépéssel versenytársai előtt járt, akinek vezetése alatt világhírnévre tett szert a Goldberger-gyár, aki nem követte, hanem diktálta a trendeket, aki pontosan értette és átlátta a zsidótörvények visszafordíthatatlan és katasztrofális következményeit, és ennek hangot is adott a legszélesebb nyilvánosság előtt, hogyan nem látta vagy miért nem akart szembenézni a saját végzetét is meghatározó, elkerülhetetlen tragédiával? A tisztánlátását az a fontos és pontos információ is előmozdíthatta volna, hogy 1944. március 19-ét – a német betörést – megelőző napon kapott egy titkosszolgálati figyelmeztetést, amely szerint a deportálandók listáján az elsők között szerepel.

A mű talán legironikusabb és egyben legtragikusabb pontja Goldberger Leó halála: 1945-ben – egy év raboskodás után – a mauthauseni láger felszabadulásának napján halt meg.

A könyv az alábbi helyeken kapható:

– *Goldberger Textilipari Gyűjtemény boltja*
– *Óbudai Múzeum boltja*
– *Láng-Téka*
– *Klauzál 13 Könyvesbolt*
– *Líra Könyvesbolt*

Galícia történetét bemutató kiállítás Bécsben

Galíciai mítosz címmel nyílt kiállítás a Bécs Múzeumban (Wien Museum), a tárlat lengyel, ukrán, osztrák és zsidó szemszögből mutatja be a régió történetét.

Galíciát, amely területileg akkora volt, mint a mai Ausztria, a nyelvi és a vallási sokszínűség jellemezte, hiszen ukrán, lengyel és jiddis nyelven beszéltek és egymás mellett éltek a római katolikusok, a zsidók és a görög katolikusok is. Galícia központja, Lemberg, az Osztrák–Magyar Monarchia negyedik legnagyobb városa volt.

A kiállítás festményeken, grafikákon, korabeli fotókon, hangfelvételeken és filmrészleteken keresztül mutatja be a térség életét és azt, hogy Nyugat-Ukrajna Európához tartozásának milyen történelmi előzményei vannak.

Galícia 1722-től tartozott a Habsburg Monarchiához, és az első világháború végén tűnt el a térképről. Ugyan II. József igyekezett fejleszteni a régiót, a tartományra a szegénység és a visszamaradottság volt jellemző.

A lakosság nyolcvan százaléka földművelésből élt, a huszadik század első évtizedeiben csaknem félmillió lengyel, ukrán, zsidó és német lakos vándorolt ki az Egyesült Államokba, Kanadába és Brazíliába. 1837-ben kiépítették a környék vasúthálózatát, az itt található kőolajkészletnek köszönhetően pedig a Monarchia az Egyesült Államok és Oroszország után a második legnagyobb kitermelő országnak számított az első világháború előtt.

A bécsiek Galíciát az „osztrák Szibériának”, szegény, egzotikus lakosságú, messzi országnak tartották. Galícia szülötte, Joseph Roth osztrák író a térséget köztes birodalomnak nevezte, utalva arra a kettősségre, hogy Galícia egyszerre képviseli a visszamaradottságot és az előrehaladást, az átláthatatlan kulturális sokszínűséget és egy olyan világot, amelyben a zsidóság egykor virágkorát élhette, és amelyben az auschwitzi tragédia is történt.

A Krakkói Nemzetközi Kulturális Központtal szervezett közös kiállítás augusztus 30-ig látható. Ez idő alatt számos kísérőrendezvényt is tartanak: *Jacek Purchla,* a krakkói Jagelló Egyetem professzora Galícia történetét ismerteti, *Martin Pollack,* számos, Galíciával foglalkozó könyv szerzője a térségről beszél.

Május 21-én és 22-én kétnapos szimpóziumot rendeznek a témában, június 12-én és 16-án a galíciai bevándorlók örökségét felfedező várossétát szervezenek Bécsben. A tárlatot 2014 őszétől idén tavaszig Krakkóban mutatták be.

MTI

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

Érték-e a holokauszt?

A Sorstalanság ürügyén a Gályanaplóról (3.)

Kertész Imrét olvasva megismerhetjük a filozófust, a bölcselőt, azoknak a kijelentéseknek az értelmezőjét, melyek nem csak szellemi és fizikai dolgokra vonatkoznak, melyek a létező dolgokat is összetörik, átalakítják, elválasztják a lényegest a lényegtelentől. Mindezt az 1992-ben megjelent Gályanaplóban találjuk meg. Az 1960 és 1973 között íródott Sorstalanság utat nyit minden olyan elképzelésnek, mely Auschwitz fogalomkörébe sorolható. Akár csak metaforikusan is. Ezeknek sémáit az előző két részben már ismertettük. Később azt is látni fogjuk, hogy mely kérdéseket mily módon lehet „hasznosítani”. Miképpen lehet megemlékezni arról a furcsa közjátékról, melynek példája ellen minden érzékszervünk tiltakozik. Auschwitz „boldogsága” milyen kölcsönös jelentésösszefüggésekben áll? Előrebocsátjuk, hogy az összefüggések nem szükségszerűek: aligha deríthető ki az a rejtélyes hatás, melyet az író teremt. Kollektív emlékekkel kapcsolatos állítások ezek, a megközelítés nem egykönnyen rekonstruálható, meglepő a pillanat mechanizmusa, az információ nem minden esetben az emlékek rögzítését célozza. Nehezen választható le annak felderítése is, hogy a dolgoknak ismertebb vagy találóbb kijelentésekkel ellentétes megjelenítése része-e valamiféle szövegváltozatnak, szövegkörnyezetnek, melyben az olvasó szövegtaktikai rokonjegyekre talál, szükségszerűségekre tehát, melyeknek tarthatatlanságát és lehetetlenségét számos példa magyarázza, és melyek frivol voltát Vajda Mihály filozófus, a Nem betegség ez, inkább egészség című, a Múlt és jövő 2002/4. számának 14–19. oldalán megjelent tanulmány szerzője is elismeri. Indokai még így is „tulajdonképpeniek”, a látható és a láthatatlan jelenségek összejátszásának feltételezései, állítólagosságai. „Száműzetésben élni, száműzetésben önmagunkból, az országból – legsajátosabb országunkból –, van ebben valami keserűen nagyszabású, amit egy ideig el lehet tűrni, később aztán elfelejtjük, hogy honnan is száműzettünk, és megmaradunk puszta száműzötteknek...” – írja a Gályanaplóban. Ez Kertész Imre cionizmusa. Vagy álcionizmusa. Különös, tévedésekkel teli, mégis igen jelentős filozófiájának egyik alappillére.

A kettős mérce jelenségének megléte az események, dolgok, tárgyak hibás vagy csak annak tűnő, talán tudatosan kifordított megfigyeléséből következik. Vagy talán az is lehetséges, hogy bizonyos helyzetekben felmerülő kérdésekre bizonyos szituációkban kifejező mondatokkal és szókapcsolatokkal válaszolni kell. Hogy a Sorstalanság megírásának tizenhárom esztendős „gályarabságát” figyelemmel kísérhessük, megfogalmazhassuk az emberi humánum szemünk láttára történő „lerombolásának” dialektikáját, a hosszú alkotói periódus melléktermékeként, a nagyregény megírásának mintegy forgácsaként keletkezett, tartalmában azonban annál értékesebb, őszintébb, manipulációktól mentes kisregény méretű jegyzetgyűjteményt, gondolatgyűjteményt, a Gályanaplót kell megismernünk.

Vajda Mihály filozófus elnéző, hovatovább engedékeny. Arról ír, hogy amit Kertész Imre megélt, azt szerencsésebb körülmények között mások is megélhették volna. Önmagát cáfolja mindjárt. Miféle konfiguráció, elrendezés engedi meg, teszi lehetővé Auschwitz „boldogságának” mint teóriának a kiagyalását? Ezt a szörnyű paradoxont soha semmi nem alakíthatja élő dialektikává. A megalázó események egymásutánisága képes-e totális áldozattá alakítani az embert? Bármennyire is próbáljuk megérteni Kertészt, egyet soha sem érthetünk vele. Az első változatban az olvasás képességének elméletét kell kiegészíteni, mert Kertész, éppen a műveletek sokfélesége révén, irodalmat csinál. „Lényeges, hogy determinációnk mindig ellentétben álljon természetes felfogásunkkal, hajlandóságunkkal. Így áll elő vegytiszta állapotában a sorstalanság” – írja a Gályanaplóban. Lehet-e felelősségteljes irodalom a Sorstalanság anélkül, hogy nyugvópontra lelne a lélek feszültségeit felszabadító, mindenható abszolút tudásban? Bizonyosan nem.

Hol marad az értelem, ha elemzésünkből az elmondottak felülvizsgálatára semmit sem hozhatunk fel? Támaszkodhatunk-e a naplószerűen összeszerkesztett bölcsességgyűjtemény, gondolattenger szívóhullámaiként fel-felbukkanó igazságokra? Vajda Mihály, a filozófus, megérteni akarása révén ismét tévedésbe bonyolódik. A túlélőknek – állítja – „Auschwitzból (...) csak a testi szenvedés emléke maradt meg..., ezzel szemben Kertész, ha élni akart, meg kellett, hogy írja, nem volt képes elfelejteni, amit megélt”.

Értékeljük annyira Vajda Mihályt, hogy állításának metafizikai értelmet adunk. De fikciószerű megközelítései, valóság-átírásai túllépnek a platoni példákkal általánosítható bizonyítási megoldáson. Nehéz eldönteni, hogy melyik nagyobb tévedés, Auschwitz „boldogságáról” beszélni-e vagy arról, hogy a túlélőkben csak a testi szenvedés emléke maradt. Alapvető összekapcsolni azon dolgokat, amik összetartoznak, és elválasztani azokat, amiket a regény vagy a tanulmány hipotéziseinek szolgálatába állítva összetapasztottak. Ami elmondhatatlan. Aminek fejtegetése kegyeletsértés.

Maradt-e lelki szenvedés azokban az emberekben, akik a nagy számok törvénye alapján, a valószínűsítés törvénye alapján, a sejtések törvénye alapján életben maradtak?

Remegés nélkül nehéz leírnom ezt. A háború utáni évtizedekben tele voltak a világ elmegyógyintézetei holokauszttúlélőkkel. Anyám életének végső értelmezéseként haláláig újra és újra feltette a gyötrő kérdést: „Miért akartak engem a Duna-partra hurcolni? Mivel érdemeltem ki ezt? Mit követtem el?” Nagyanyám minden este sírva kérte Istent, hogy hozza vissza Oroszországban eltűnt fiát. Anyósom magával vitte a karjára tetovált számokat, négy testvére, apja, anyja, rokonai elvesztését, és sohasem fogyott ki a róluk szóló történetekből, nevük emlegetéséből, hogy eltűnt életüket közöttünk tartsa, megközelítse, amennyire lehetséges.

Ezek lennének azok, akiket Auschwitz csak fizikailag érintett?

Hibás filozófiai doktrína keretében ki állíthatja ezt? Arcukon hordták a megalázottság, a félelem, az üldözöttség letörölhetetlen jeleit. Mit kezdhetünk az „iszonyú önmegadással”, azzal a holokauszt-tétellel, melyet Kertész úgy nevez, hogy „elébe sietés a hóhérbárdnak”?

Kertész feljegyzései átvitt értelemben vett kettősségek. Megállapításai a költő és a filozófus megnyilatkozásai. Meggyőződése szerint – úgy vélem – a szavaknak a kettős értelmét kell visszaszolgáltatni. A megkülönböztetések rabja, ars poeticáját nevezhetjük bonyolultnak, sokrétűnek, ellentmondásosnak. De bárhogy is nevezzük, fel kell tételeznünk minőségi értékeit. Még annak a bizonyos „boldogságnak” is, melynek feltételezése és összehasonlítása irányadóan humanista, ha merjük feltételezni, hogy egészen mást jelent, mert „A mélységből kiáltok hozzád” hangja ez, különbözőképpen feltett kérdéseké, hang, mely már semmit nem tud befolyásolni, hang, mely harsányan szól, és pusztító következményekkel jár. Levonható tehát a következtetés: egy skizofrén világ tudathasadásos, kétségbeesett segélykiáltása, melynek megfogalmazásában összehasonlítás lapul, melynek megfogalmazása következményekkel jár, képtelenségéből már az őrület következik, minden, ami ellentmond a megfigyeléseknek, melynek jellegzetes modellje a pusztulás és a halál.

Mindezen módszertani következmények függvényében megállapíthatjuk, hogy helyesnek bizonyulnak Srull és Gaelick 1984-ben tett megállapításai, miszerint feltételezhető, hogy az emberek többet tudnak önmagukról, mint embertársaikról, és ha így van, a kertészi irodalmat kivételesen szubjektív, már-már egoista, hazugságtűrő irodalomnak kell tekintenünk. Ha zseniális, akkor csakis azért, mert egy gyökeresen emberellenes, anticivilizációs, klinikailag is őrült, pozitív elvárások nélküli világ közvetítője, melynek szótárában nem szerepelhet sem az „érték”, sem a „boldogság”.

A továbbélés mindennapjaira lefordítva ez talán annyit jelent, amit Kertész a Valaki másban olyan találóan fogalmaz meg: „Számtalan kis egyéni tévedésből létrejön a nagy, közös tévedés. És ez a tévedés az egyetlen igazságunk.”

A gázba fojtottak, a krematóriumokban elégetettek, az agyonvertek, a megalázottak, a megnyomorított lelkűek, az önmagukkal meghasonlottak igazsága. A holokauszt égbekiáltó igazságtalanságain kisarjadt élet igazsága. A száműzetésben élőké. Kertész, aki örök száműzöttnek tartja magát, így ír a Gályanaplóban: „Ha tehát élni akarunk, nem szabad megszűnnünk száműzetésünkben is örökké a hazánkra, az Országra gondolni.” Ez a Nobel-díjas Kertész Imre kétértelműsége. És talán könyvének súlyos szövegtextúrájában, súlyos oldalai között rejtett, áttételes, így is, meg úgy is értelmezhető gondolatai között alig észrevehető, titkolt cionizmusa is.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a háziorvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétvégi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Víz-, gáz-, fűtésszerelés, lakásfelújítás. Farkas Zsolt, 06-30-381-0672.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT,** 12 vagy 6 személyes (akár hiányos) evőeszközkészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiáit, herendi, meisseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállás, értékbecslés, vidékre is. **Üzlet tel.: 06-20-280-0151, 06-20-323-4104.**

Antikvitás vásárol: festményeket, bútorokat, porcelánokat, díszórákat, csillárokat, **ezüsttárgyakat** (evőeszközöket, ékszereket, bronzszobrokat, Zsolnay kerámiákat, könyveket stb. Teljes hagyatékot, díjtalan kiszállással. 06-30-462-8883, 06-1-951-4020.

Izraelben már tavasz van! Segítségedre, munkádra minden évszakban szükség van! Gyere velünk önkéntesnek! Csoport indul: április 26.–május 17., május 17.–június 7. Bővebb információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch 76@freemail.hu, vagy személyesen az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede utca 1.) minden kedden, 16–17 óra között.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Mindennemű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Bútorokat, festményeket, porcelánokat, kerámiákat, jelvényeket, kitüntetéseket, híradástechnikát, nem használt konyhai tárgyakat, bizsukat, borostyánt. Pintér Nikoletta, 06-1-446-8321, 06-30-973-4949.

Lakások, szállodák, lépcsőházak, homlokzatok kőműves, festési, burkolási, takarítási munkálatait vállalom. 06-70-216-0234.

Lakottan megvenném idős személy kis lakását, vidékről. 06-70-424-8889.

XVI. ker.-be heti 2-3 alkalomra keresek nyugdíjas személygépkocsi-vezetőt! „Autó van” jeligére telefonszámot a szerkesztőségbe kérnék!

Kiadó Budapest belvárosában 2 szobás, nívós lakás turistáknak szegojutka@gmail.com, 06-30-263-6898.

HÁZASSÁG

170/65/50-es, vonzó értelmiségi hölgy társát keresi 60-as, művelt férfi személyében. „Azúr” jeligére.

Megmondóemberek

Az a cél, hogy kiszorítsák a vallásos zsidókat a kereskedelemből.

Bitó László közíró a vasárnapi zárva tartásról

* * *

Ebben az országban még a liberális demokráciát is csak diktatúrával lehetne bevezetni.

Tudózsidó

* * *

Az igazság az igazság, még ha senki sem hiszi is el. A hazugság az hazugság akkor is, ha mindenki hisz benne.

Proust

Magyarország átvette a Nemzetközi Holokauszt-emlékezési Szövetség soros elnökségét

Magyarország hivatalosan átvette a Nemzetközi Holokauszt-emlékezési Szövetség (IHRA) soros elnökségét, az átadási ünnepséget Berlinben, a nemzetközi szervezet főtitkárságának székhelyén tartották.

Takács Szabolcs Ferenc

A berlini magyar nagykövetségen rendezett ceremónián a magyar elnökség munkáját a Miniszterelnökség miniszteri biztosaként irányító *Takács Szabolcs Ferenc* beszédében kiemelte, hogy a magyar elnökségi program középpontjában az antiszemitizmus elleni küzdelem, a holokauszttal kapcsolatos oktatás előmozdítása és a romák elleni népirtás ügye áll. Hangsúlyozta, hogy a soros elnöki tisztség nagy megtiszteltetés Magyarország számára.

A búcsúzó brit soros elnökség munkáját vezető *Sir Andrew Burns* kiemelte, hogy az IHRA az utóbbi évben megfigyelő tagjai közé fogadta Albániát, Moldovát és El Salvadort, és szorosabbra fűzte kapcsolatait a Vatikánnal.

MTI

MEGHÍVÓ

A BZSH Újpesti Szeretetotthona és az Újpest–Rákospalota

templomkörzet meghív minden kedves érdeklődőt

AZ ERKÖLCS KÖZÉRDEKŰ PROBLÉMÁI

című előadás-sorozatra

***Előadók:* dr. Földesi Tamás ny. egy. tanár,**

valamint **Szerdócz J. Ervin rabbi**

Az előadások csütörtökönként, 15 órakor kezdődnek

a földszinti társalgóban.

Cím: 1042 Budapest, Liszt Ferenc u. 7.

Telefon: 06-30-661-4163 • 06-1-369-0827

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Ápr. 17.	Szombat reggel Ápr. 18.	Péntek este Ápr. 24.	Szombat reggel Ápr. 25.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.30	8.00	19.40	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	19.30	9.00	19.40	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.20	8.00	19.20	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.20	8.00	19.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Április 17. péntek	Niszán 28.	Gyertyagyújtás: 7.17
Április 18. szombat	Niszán 29.	Szombat kimenetele: 8.25
		Újholdhirdetés
Április 19.–20. vasárnap–hétfő:		Niszán 30–Ijjár 1. Újhold
Április 22. szerda	Ijjár 3.	Jom házikáron
Április 23. csütörtök	Ijjár 4.	Jom háácmáut
Április 24. péntek	Ijjár 5.	Gyertyagyújtás 7.26
Április 25. szombat	Ijjár 6.	Szombat kimenetele: 8.37

Hírek, események röviden

– Adományok. Schmelcz László 50 ezer Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a Jad Vasem-kitüntetettek megsegítése céljából.

– Megnyitott a Dabas térségi Holokauszt Emlékpont! Csoportokat, látogatókat előzetes bejelentkezés alapján tudunk fogadni (06-30-846-6646 vagy ifjerdelyi.zs@gmail.com). Cím: 2370 Dabas, Fő út 31. A helyszínen megvásárolható Czagányi László és Valentyik Ferenc „A zsidóság 18–20. századi története Dabason és környékén” című kötete.

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik önkéntes segítőként vagy adományaikkal támogatták a 112 éves műemlék fenntartását, felújítását. Kérjük, hogy legyenek 2015-ben is támogatóink, és a 2014. évi szja 1% kedvezményezettjeként az „Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért” nevet tüntessék fel, segítve Európa, hazánk, városunk legszebb neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, az ennek érdekében kezdődő rekonstrukciót. Adószámunk: 18451621-2-06.

* * *

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2013. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott29 552 Ft-ot a veszprémi kulturális örökség védelme alatt álló zsidótemető gondozására használtuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2014. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: 18927467-1-19.

* * *

Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockáztatásával mentettek meg zsidó üldözötteket. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: 18040094-1-42.

* * *

A Mazsihisz Szeretetkórházért Közhasznú Alapítvány kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-áról az alapítvány javára rendelkezzen. Az alapítvány célja a Mazsihisz Szeretetkórházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti követelmények megtartásának – folyamatos segítése. Adószámunk: 18173503-1-42. Köszönjük a támogatását.

* * *

Kérjük, tájékoztassa személyi jövedelemadót fizető hozzátartozóit, hogy a **JDC-MAZS Alapítvány** – amelynek kiemelt programja a közel 5000 holokauszttúlélő támogatása – nagyon várja az 1%-os felajánlásokat, hogy a jövőben még több szolgáltatással tudjon a kliensek rendelkezésére állni. Adószámunk: 19664651-2-42. Nagyon köszönjük!

* * *

A Zuglói Talmud Tóra Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2013. évi szja 1%-át részére felajánlották. Továbbra is számítunk 1%-os felajánlásukra. Adószám: 18170696-1-42.

ÚJ ÉLET
a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

SPÁNN GÁBOR

Prága

Néhány évvel ezelőtt feleségemmel és fiammal pár napra kirándultunk Prágába. Az asszony is, jómagam is jártunk már a cseh fővárosban, fiunk számára ez még nóvum volt. Nem titkolt célunk az volt, hogy huszonéves fiam had' tapossa azokat az utcákat, ahol Egon Erwin Kisch, Franz Kafka sétált, lássa a parkot, ahol Smetana és Dvorák ücsörgött, hátha kedvet kap otthon egy könyv elolvasására vagy egy hanglemez meghallgatására. Zsidó emberként azt hiszem, magától értetődik, hogy elhelyeztünk egy kavicsot a világhírű Löw csodarabbi sírkövén, aki a legendák szerint a Gólem életre keltője.

Ha az ott is megtalálható torzszülött, szocreál lakótelepeket leszámítom, Prágára ma rá sem lehet ismerni. Amikor az ember egy szomszédos fővárosban vendégeskedik, akaratlanul lépten-nyomon Budapesthez hasonlítja. Senkit sem kívánok cukkolni, de büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a prágai városhatártól egész a Károly hídig egyetlen kátyút sem láttam!

Ezzel szemben a legkisebb utca is úgy van kitáblázva, hogy még a magamfajta hülye turista is eltaláljon oda, ahova akar. Autómat letéve, természetesen villamosoztunk. Ekkor jött a második kellemes meglepetés. Utaztam én reggeli csúcsban és éjjel fél 1-kor is kihaltnak számító városrészben. Már az csoda, hogy a villamos egész éjjel elfogadható sűrűséggel jár, és számomra érthetetlen módon tiszta és kényelmes is. Szeretteimmel egyik este leültünk a sétálóutcák valamelyikén egy teraszra sörözni. Nem ember az, aki Prágában nem kóstolja meg a sok százféle, olcsón kapható sör valamelyikét. Bocsássák meg nekem, de ennél az élvezetnél sem számított, hogy kóser-e a sör, de aki ezt ott nem issza, az ne menjen a csehekhez, mint ahogy Velencébe se utazzon olyan, akinek víziszonya van. Először azt hittem, hogy a sör volt túl erős, és már hallucinációt okoz, de éjfél után a járdára kitett teraszról láttam, amint a tőlünk 20 méterre elhelyezett szeméttartálynál megáll egy tricikli, és egyenruhát, kesztyűt viselő munkásember kiüríti a szeméttartó fémtartályát. Jól megnéztem magamnak. Nem színes bőrű, nem török volt, és megkönynyebbülésemre nem magyarul vagy jiddisül beszélt a mellette megálló rendőrrel.

Hogy igaz-e vagy sem, nem tudom, de orttartózkodásunk alatt cseh újságíró kollégától hallottam egy amolyan prágai „városi legendát". Elterjesztette valaki, hogy az akkori – természetesen zsidó felmenőkkel rendelkező – főpolgármester hallott arról, hogy egyes feketén taxizók miként vágnak eret a gyanútlan turistákon, rontva ezzel a város hírnevét. Mivel ezt intézményesen nem tudták megszüntetni, a furmányos főtisztviselő saját kezébe vette az ügyet. A történet szerint egyik este álszakállt öltött, napszemüveget vett, lelocsolta magát Sligovicával, és mivel jól beszél olaszul, római turistaként a főpályaudvarnál beült egy taxiba. Megnevezett egy rövid úti célt, melyről tudta, hogy körülbelül 150 koronát tehet ki a fuvar díja. A taxis a célhoz érve pironkodás nélkül 600-at kért, és a kézzel írott, másolat nélküli cetlire nem a saját rendszámát és nevét írta fel számla gyanánt. Ezután a polgármester leleplezte önmagát, a gépkocsivezető nem kis megrökönyödésére. Ez a kocsi az egyik taxis vállalathoz tartozott... Az ezt követő munkanapon nemcsak a taxis engedélyét vonták be, de sokezres büntetést mértek cégére is.

Az én dús fantáziám hallva a jelenetet, azt képzeletben átemelte Budapestre. Elképzeltem, amint főpolgármesterünk magához hívatja stylistját, és ráparancsol: most azonnal smink és kosztüm segítségével alakítson át engem Barsiné Pataki Etelkává! Ezután női szerelésben lemegy, és osztrák turistának adva ki magát, beül az első taxiba. Tegyük fel, a Keletiből viteti magát a Nyugatiba, ahol a gépkocsi vezetője pirulás nélkül kér tőle 50 eurót. Főtisztviselőnk számlát kér, itt is kap hamisat, fiktív névvel, rendszámmal. Idáig a forgatókönyv azonos. De rögtön onnantól, hogy leleplezi magát és bejelenti, a károsítás miatt fel fogja jelenteni a taxist, már kicsit eltér a dramaturgia a cseh valóságtól. Ha ezt a mi szeretett főpolgármesterünk megtenné, akkor még aznap éjjel módja lenne egy füst alatt leellenőrizni az egyik fővárosi kórház traumatológiáját is...

...és ideje van a nevetésnek

Két szőke nő beszélget az előző napi áramszünetről.

– Négy órára bennrekedtem a liftben – mondja az egyik.

– Az semmi – mondja a másik. – Én nyolc órát álltam a mozgólépcsőn!

* * *

Egy szőke nő hazaér a munkából, és megdöbbenve látja, hogy kirabolták a lakását. Azonnal hívja a rendőrséget, akik megígérik, hogy hamarosan jönnek.

Nemsokára meg is áll a ház előtt egy rendőrautó. Kiszáll belőle egy rendőr napszemüvegben, pórázon vezetve egy nyomozókutyát. A szőke nő áll a kapuban, s a fejét fogva, zokogni kezd.

– Kiraboltak, mindenemet elvitték, kihívom a rendőrséget, és erre tessék, kit küldenek? Egy vak embert!

* * *

A szőke nő munkát keres. Egyik helyen kérdik tőle:

– Tud ön vakon írni?
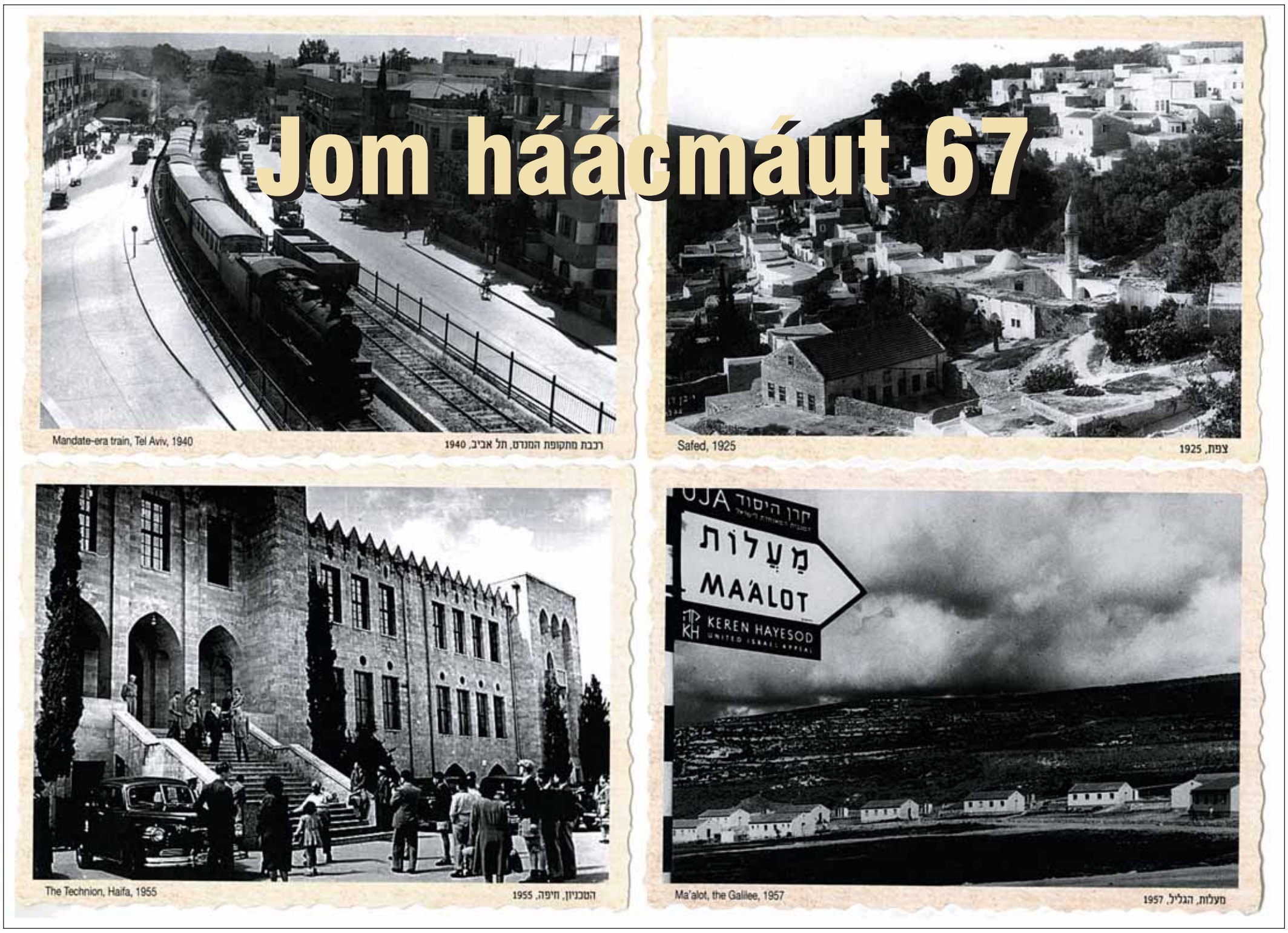
– Minek? Jól látok!